

УКРАИНСКИ НАЦИОНАЛИСТИ: „НАШАТА ВЛАСТ ЩЕ БЪДЕ СТРАШНА...”

Версия първа: съветска – традиционна

Подлите изменници, наемниците на германския фашизъм дълго преди началото на хитлеристката агресия срещу СССР с всичките си карантии се продават на германските специални служби. С германска униформа, с германско оръжие в ръце бойците на ОУН¹ идват в Украйна. Пожари и кръв, зверски разправи със съветски партийни активисти, със семейства на командири от Червената армия – това са жалоните, с които е белязан пътят на престъпленията на украинските националисти. В същото време, опитвайки се да заблудят широките народни маси, оуновци разиграват „спектакъл“ с провъзгласяването на 30 юни 1941 г. в окупирания Лвов на „правителство на суверенна Украйна“. С този несръчен похват прислужниците на фашизма желаят да се представят като равноправни „съюзници“ на Германия. За по-голяма правдоподобност организаторите на „спектакъла“ дори арестуват Бандера, Стецко и редица други дейци на лвовското „правителство“ – като уж нарушили волята на германските си господари. Всъщност това е само евтина клоунада – „миналите в нелегалност“ бандеровци не са предприемали и дори не са планирали активни бойни действия срещу германските окупатори.

На борба срещу завоевателите се вдига самият украински народ начело с нелегалните партийни организации, с всеки изминал ден се разраства и разширява партизанското движение, летят във въздуха немски ешелони, в горите на Волин и Житомирско възникват цели „партизански райони“. При това положение, изпълнявайки поредната заповед на германските си господари, украинските националисти раз-

¹ ОУН – Организация на украинските националисти. – Бел. пр.

играват нов подъл трик – заявяват за създаването на УПА¹, която щяла да се бори срещу германофашистките окупатори. Така лидерите на ОУН се надяват да отдалечат трудещите се в Украйна от реална съпротива срещу окупаторите, а дори и нещо повече – да насочат въоръжените отряди на УПА срещу съветските партизани. От есента на 1944 г., след като победоносната Червена армия започва да освобождава Дясно-брежна Украйна, и последните маски са свалени, оуновските главатари открито обръщат оръжието си срещу съветските воини освободители.

Бандите на УПА обстрелват колони на Червената армия, минират мостове и пътища, опитват се да атакуват отделни подразделения на съветските войски. Дори и след края на войната укрили се в горите националистически банди се мъчат да попречат на възстановяването на мирния живот, тероризират населението, убиват лекари и учители, пречат на обединяването на селяните в колхози. Съветската власт обаче проявява изключителна хуманност и пет пъти обявява амнистия, като предлага на вкараните с лъжа или заплахи в бандеровските отряди да напуснат гората, да сложат оръжие и да пристъпят към съзидателен труд. Голяма част от бойците на УПА (около 80 000 души) се възползват от възможността да прекратят безсмислената съпротива, а в бандите остават само тези, които са виновни за най-тежки престъпления и не могат да разчитат на снизхождение. Органите на правовия ред с подкрепата на „изстребителни отряди“ от местното население успешно ликвидират бандитите.

Версия втора: перестроечна – демократична

В изключително ярка страница от историята на съпротивата на народите на СССР срещу сталинската диктатура се превръща борбата на Украинската въстаническа армия. През август 1943 г. на освободената от нейните бойци територия на Западна Украйна е проведен Трети извънреден конгрес на УПА, на който е приета програма на движението под лозунга:

¹ УПА – Украинска въстаническа армия. – Бел. пр.

„Свобода на народите! Свобода на човека!“. През юли 1944 г. е създаден Украински главен освободителен съвет (УГВР – по първите букви на съответните думи в украинския език). Той изпълнява ролята на „нелегално правителство“ на Украйна и провъзгласява следните цели и принципи: равенство на всички народи, населяващи Украйна; изграждане в независимата украинска държава на свободно от експлоатация на човека общество, опиращо се на обществената собственост върху основните средства за производство; свобода на съвестта, словото, печата и събранията; революционно преустройство на СССР в руслото на създаване на независими държави за всички поробени от сталинската тирания народи.

Под ръководството УГВР Украинската въстаническа армия повежда самоотвержена борба срещу наказателните войски на НКВД. Целите на тази борба, по време на която бойците на УПА и нелегалните в градовете проявяват безпримерно мъжество и героизъм, са да не се позволи на сталинската диктатура да се закрепят в западноукраинските земи, да не се допусне поробване на селяните в колхози, да се попречи на създаването на враждебни на украинския народ младежки и културни организации, да се ликвидира агентурата на окупаторите. Нито постоянната заплахата от гибел, нито тежестите на дългогодишния живот в гори и земянки, нито изтезанията в мазетата на НКВД успяват да сломят волята на героите. Никъде и никога сталинският режим не се е сблъсквал с такава упорита въоръжена съпротива и той отговаря с жесток масов терор. Горят села, десетки хиляди мирни жители са убити и измъчвани, стотици хиляди са изпратени в Сибир. В желанието си да компрометират бойците на УПА в очите на населението чекистите създават отряди от главорези на НКВД. Тези банди от патологични садисти и насилници, действайки от името на структури на въоръжените нелегални, зверски се разправят с мирни селяни. В крайна сметка огромната военна машина на сталинската империя смазва шепата смелчаци, но „безумството на храбрите“, проявено от бойците и командирите на УПА, днес намира своето най-високо оправдание в създаването на независима, демократична Украйна.

Версия трета: най-нова – суверенна

В протежение на векове сменящи се орди от завоеватели делят помежду си украинската земя, грабят богатствата ѝ, терзаят и развъртават душата на украинския народ. С насилие и измама чужденците се опитват да принудят украинците да забравят родния си език, да ги лишат от вярата в собствените им сили, да ги накарат да гледат на себе си като на второкачествени „хохли“¹, „малоруси“. В най-тежкия за съдбините на Украйна час, след трагичната гибел на УНР и окупирането на украинските земи от Полша и Съветска Русия, най-добрите представители на украинския народ създават Организацията на украинските националисти. Нацията, нейните интереси, нейното бъдеще са единствената пътеводна звезда, която ги води по трънливия път на борбата и самообричането. Украинският национализъм създава нов тип човек с железен, непречупващ се характер, готов във всеки момент да пожертва себе си и другите в името на великата идея – Украинска съборна независима държава. С твърдостта и прозорливостта на истински водачи на народа лидерите на ОУН отхвърлят фалшивия блясък на разлагащата либерална говорилня за „права на човека“ и „демократични свободи“. Единствено със сила, с огън и меч се изграждат и разрушават държави и украинският народ не носи вина, че трябва да създава своя държава през XX век – век на еснафско лицемерие и надмошие на фарисейския морал.

Разкъсаната на части от многобройните си противници Украйна се нуждае от силен съюзник и ръководителите на ОУН твърдо и последователно поемат курс към сътрудничество с новата динамична европейска сила – хитлеристка Германия. Съюзниците имат обща цел – възстановяване на своята държава (германска и украинска) в справедливите ѝ етнически граници, както и общ враг – загниващата Полша,

¹ Хохол – старинна дума в руския език, прозвище на украинците. От него е произлязло и насмешливото наименование на Украйна – Хохландия. Предполага се, че „хохол“ има връзка с древния обичай на запорожките казаци да си бръснат главите, като оставят отзад по една плитка. – Бел. пр.

и агресивния, стремящ се към неспирна експанзия Съветски съюз. С огромно политическо майсторство лидерите на украинските националисти използват ожесточената схватка на силните държави в света за постигане на неизменната си цел – освобождаване на Украйна от многовековното московско иго. Те подкрепят в тактически план Германия и се стараят в максимално възможната степен да прехвърлят върху германската армия тежестта на борбата със сталинската империя, като така опазват жизнените сили на украинския народ за последния решителен бой. Трагичното стечение на обстоятелствата прави невъзможно осъществяването на този замишъл, но и пред лицето на неизбежното поражение лидерите на украинските националисти проявяват непреклонна твърдост на духа. Те воюват на своя, а не на чужда земя, водят на смърт хиляди свои съратници, изискват пълно самоотдаване и самите те без минута колебание отдават за отечеството кръвта и живота си. Слава на Украйна! Слава на героите!

Най-невероятното е, че до известна степен всичко изложено по-горе (с изключение на митинговата реторика) не е далеч от истината (а и самият текст е съставен от напълно автентични цитати). Дали в историята на XX век ще се намери друг толкова многолик феномен? Дали ще се намери още една политическа организация, която да осъществи толкова невероятен „дрейф“ от тоталитаризъм към деклариран демократизъм и обратно?

С какво трябва да се започне краткият обзор на историята на бандеровското движение? С географията.

„Далеч от Украинския край, след като преминеш Полша, отминеш и многолюдния Лемберг (Лвов – М. С.), се виждат наредени високовърхи гори... Там и вярата не е същата, и речта е друга.“ Така пише известният путински пропагандист, докторът на комунистическите науки, великодържавният шовинист и украинофоб (дали не пропуснах нещо от стандартното изброяване на етикетите?) Николай Василиевич Гогол. Точно такава („и вярата не е същата, и речта е друга“), далеч от Украинския край, изглежда през XIX век Галичина.

Източна (украинска) Галиция, тоест територията на източните предпланини на Карпатите с градовете Лвов, Самбор, Стрий, Галич, Станислав (днес Ивано-Франковск), Коломия, Тернопол, Збараж, Броди, никога, нито един ден, не е била част от Руската империя. Разцветът на Галицко-Волинското княжество в средата на XIII век е разстроен от нашествието на Батий. След този удар княжеството просъществува още цял век (за известно време става първо и единствено източнославянско кралство), но към края на XIV век земи-те му са окончателно разделени между Великото литовско княжество (към него преминава Волин) и Полша (в нейния състав влиза Галичина). Столицата на този край – град Лвов – с течение на времето се превръща в един от най-важните икономически и културни центрове на Полша, а през 1661 г. е създаден Лвовският университет. След първото разделяне на Жечпосполита (1772 г.) и до Първата световна война Галичина е съставна част от огромната многонационална империя на Хабсбургите (Австро-Унгария).

Географската, историческата и административно-държавната отдалеченост на Галичина от „централна“, Приднестровска, Украйна задълбочава и различието във вероизповеданието. Многовековната кръвопролитна борба между православието и католицизма води до възникване и закрепване в Галичина на гръкокатолическата (униатската) църква. Проблемът не е в това, че галицийският и може би волинският или житомирският селянин са разделяни от противоречия в догматиката на двете конфесии (едва ли неграмотните селяни са могли да се ориентират в това хитро преплитане). Всичко е много по-просто – и по-твърдо. Православната украинска мома и галичанският момък от униатско семейство не могат да се венчаят в един храм, не могат заедно да кръстят родилите се в брака деца. Нещо повече, с течение на времето в Галичина се създава твърде необичайна (ако не и уникална) традиция за определяне на националността в семейството. Ето какво пише за това украинският историк Виктор Полищук: *„В Галичина поради господстващото там сред украинците гръкокатолическо вероизповедание, догматично и организационно подчинено на Римокатоличе-*

ската църква, чиито членове са били предимно поляци и галицки украинци, венчавания е могло да има или в едната, или в другата църква, тоест в римско-латинската, или по униатския обред... В такива семейства синовете, ако ставало дума за вероизповедание и дори за националност, вървели след татковците, а дъщерите – след майките. Създавали се на пръв поглед семейства с различни вероизповедания, в които едни деца били римокатолици и поляци, а други – гръкокатолици и украинци... “

Ясно е, че подобна традиция, от една страна, води до взаимно асимилиране на поляци и украинци, но от друга – задълбочава разрыва между униатска Галичина и православен център и изтока на Украйна. Многото поколения, родили се и състарили се в Жечпосполита, неизбежно водят до насищане езика на галицийските украинци с полонизми и германизми до такава степен, че жител на Източна Украйна невинаги може да разбере галичанин. Тарас Булба едва ли би признал галицийските униати за „свои“. По-скоро, обратно, би казал нещо като: „*Поемат дявол знае какви погански обичаи, гнусят се от своя език; свой със свой не иска да говори...*“. То е и страшно да се помисли как реално би могла да завърши среща на запорожки казаци със семейството на Степан Бандера, чийто баща е бил униатски свещеник, а майка му – дъщеря на свещеник. („*Сега би ни се изправила косата от страшните знаци на свирепстване на полудивото време, които носели себе си навсякъде запорожците. Избити младенци, отрязани гърди на жени, одрана кожа на краката до коленете на пуснатите на свобода – с други думи, с едра монета плащали казаците предишните дългове...*“)

Влизането на Галичина в състава на Хабсбургската империя води до значителни промени в социалния статут на галицийските украинци. Империята в рамките на традиционната политика „разделяй и владей“ провежда изкусна линия на подкрепа на слабите в противостоянето им на силните. Падналите се на Австро-Унгария земи са полско-еврейски градове, заобиколени от украинско-полски села. Точно в тази пропорция. Например според енциклопедията на Брокхауз и Ефрон в края на XIX век населението на Лвов се състои

от 67 000 поляци, 36 000 евреи и 21 000 украинци. А тъй като във всяка епоха властта, парите и знанията са в града, а градът е полски, по-малко – еврейски, а съвсем мъничко – украински, австрийските власти смятат за целесъобразно да подкрепят украинците, за да ги използват като противовес на поляците.

В Лвов и във Виена се издават украински вестници, печатат се книги на украински език, откриват се украински училища (а през XX век – и украински университети). През последната четвърт на XIX век в Лвов съществуват много украински националнокултурни, младежки просветителски организации, действа (наистина на „обществени начала“, без властови пълномощия) Украинска народна рада. В атмосфера на национално възраждане в „карпатския Пиемонт“, както тогава наричат Лвов, у галичани се създава твърде своеобразно отношение към източните украинци – като към „бедни (във всички смисли на тази дума) роднини“, които са угнетени, но дори не разбират докрай това.

Със започването на световната война Лвовската народна рада призовава украинците в Австро-Унгария да застанат в първите редици на борците срещу Руската империя, „угнетяваща еднокръвните ни братя украинци“. На базата на младежки военно-спортни общности е създаден „легион на Сичовите стрелци“, превърнал се в една от най-боеспособните части на австрийската армия. В Карпатите руската императорска армия далеч не е посрещана с цветя. Руските власти не остават по-назад и от Галичина са депортирани десетки хиляди украински активисти, представители на интелигенцията и униатското духовенство (тези ешелони така и не стигат до Сибир – в Русия започва революцията...).

Едва ли е просто съвпадение фактът, че книгата на Д. Донцов „Национализъмът“ е издадена за първи път в Галичина (в град Жовква), в печатницата на гръкокатолическото монашеско братство, че учредителният конгрес на Организацията на украинските националисти (ОУН) е проведен във Виена, а пръв неин ръководител става полковникът на Сичовите стрелци Евген Коновалец. По-голямата част от ръководителите на движението (С. Бандера, А. Мелник, Я. Стецко,

Р. Шухевич, Д. Клячкивски, В. Кук, И. Гриньох, М. Матвиейко) са родени в Галичина, „Акт за възстановяване независимостта на Украйна“ от 30 юни 1941 г. е провъзгласен в Лвов, а първата (тя и единствена) украинска дивизия Вафен СС е сформирана в Лвов и получава наименованието „Галиция“...

В скоби ще отбележим, че всяко обсъждане на тезата, че оуновският национализъм е по-скоро галичански, а не общоукраински феномен, води днешните апологети на бандеровщината до неописуема ярост. Че как иначе, нали тяхната аргументация се гради върху това, че „бандеровците са украинският народ“, а „народът е винаги прав, защото има право“, и „отношението към Бандера и ОУН е лакмусовата хартия, чрез която се проявяват украинофобите и имперските шовинисти“. В рамките на тези представи през последните десет-петнайсет години са осъществени щателни „разкопки“, които е трябвало да открият дори и най-малките следи от бандеровско движение в Източна Украйна (нещата стигат и до *безсрамни измишльотини*, като твърдението за оуновски произход на червенодонската „Млада гвардия“.

В резултат националистите си нанасят по-болезнени удари от унтерофицерската вдовица на Гогол: нищо, приличащо на съществуване на поне някаква активна нелегална дейност на бандеровци източно от Днепър, така и не е открито. Сред установените 254 имена на ръководители на ОУН, УПА и УГВР само 63 души не са родени в Галичина (а и те заемат третостепенни длъжности). Впрочем най-обективно и показателно изследване стават резултатите от първия тур на президентските избори в Украйна през 2010 г. За Тягнибок, кандидат на националестремистите, които открито възпяват бандеровщината, гласуват... 1,4 % от избирателите. Дори в Лвов (!!!) Тягнибок набира само 5,35 % от гласовете, като отстъпва и на „проруския“ Янукович (5,67 %). Максимална подкрепа е отбелязана в Бродовски район на Львовска област – 9 %. В централните и източните области пък на Украйна за Тягнибок гласуват изчезващо малък брой избиратели, което определя и крайния, твърде плачевен за националистите, резултат. За отбелязване е, че това е в обстановка на продължителна политическа и икономическа криза, при спрели

заводи, падаща местна валута, масова безработица, парализиране на властта, тоест в идеална за развитието на екстремистки движения „хранителна среда“...

Ще се върнем към историята. Двете империи (Руската и Австро-Унгарската) не издържат на напрежението на дългата световна война и рухват. Върху техните отломки незабавно започва ожесточена кръвопролитна борба на „всички срещу всички“. За украинския народ резултатите от тази война стават без преувеличение трагични. Създадената в Галичина Западноукраинска народна република (ЗУНР) е разгромена от армията на възродилата се Полша. В Централна Украйна леви националисти (петлюровци) провъзгласяват Украинска народна република (УНА), чиято армия търпи едно след друго поражения от Червената армия на Съветска Русия. При това положение през април 1920 г. Петлюра и Пилсудски сключват споразумение за създаване на „полско-украинска конфедерация“, като границата между Полша и Украйна е прокарана по река Збруч (тоест Галичина и Волин преминават в състава на Полша). Както е известно, в Москва планът за създаване на полско-украинска конфедерация „не е одобрен“. През май 1920 г. започва Съветско-полската война, в която Червената армия най-напред гони поляците от Киев до Варшава, а после пък тя безредно бяга от Варшава до Минск. В края на краищата на 18 март 1921 г. в Рига е подписан мирен договор между Полша и... не-Съветския съюз (каквото в онзи момент изобщо няма), а между двата формални противника на Полша – Съветска Русия и Съветска Украйна. Според условията на Рижкия договор границата между Полша и Украйна също е прокарана по река Збруч. Така включването на Волин и Галичина (това, което по-късно получава наименованието Западна Украйна) в състава на възстановената Полша е потвърдено с подписите на двете (петлюровското и съветското) украински правителства.

На изток от Збруч се появява „суверенна“ съветска Украйна, включена набързо в СССР. Политическите игри с партийно-комунистическата „украинизация“ през 20-те години бързо приключва (почти всички „играчи“, както и политическите им опоненти, и съюзници са поголовно избити в епо-

хата на Големия терор). Върху Украйна се стоварват всички бедствия, всички „египетски мъки“ на сталинската тирания, включително ръкотворния глад през 1932 – 1933 г., жертви на който стават милиони украинци. Във Волин и в Галичина, тоест в „полска Украйна“, се създава значително по-сложно и нееднозначно положение.

За задължението си да предоставят на украинците правото на широка автономия на властта втората Жечпосполита бързо забравя. От друга страна, формално юридически, националните малцинства в Полша (тоест преди всичко украинци и евреи) имат равни права с поляците. Украинци има и в състава на депутатите от Сейма (парламента), и в органите на местната власт, и сред офицерите в полската армия. В същото време се провежда напълно осъзната политика на „полонизация“ – намалява се броят на украинските училища, закриват се украински вестници и издателства. Във Волин от Централна Полша идват „преселници“, на които се дава най-хубавата земя. Според версията на съвременни украински историци това става, за да се промени националният състав на населението в полза на поляците, но според версията на полски автори е налице единствено връщане на поляци на земите на бащите и дядовците им, конфискувани от царското правителство след поражението на полското въстание от 1863 г. Не на последно място голямо напрежение създават нефиксираните в нито един сборник от закони, но, уви, станали „име нарицателно“, полска надменност и предвзетост. Не е трудно да се досетим как се разгарят тези недостойни чувства в новопридобитата полска държава, която бърза „да вземе реванш“ за двете столетия поражения и национално унижение.

Налага се да се констатира, че ръководството на втората Жечпосполита (довело страната до катастрофа през септември 1939 г.) провежда националната политика по най-глупавия начин, какъвто би могъл да се измисли. Полският национален гнет е достатъчно силен, за да може да бъде забелязан, но и крайно недостатъчен, за да смаже (по примера на другаря Сталин) всяка възможност за съпротива. Което довежда и до напълно предсказуеми последици.

Горестта от поражението особено остро е преживявана от украинците от Галичина, на които от привилегировано малцинство (в условията на бившата Австро-Унгария) им се налага да се превърнат в обект на неприкрит натиск от страна на полските власти. Ръководителите и активистите на разгромената ЗУНР емигрират съвсем наблизко (във Виена и в Прага) и още през септември 1920 г. възниква Украинска военна организация (УВО), начело на която застава полковникът от легиона на Сичовите стрелци Евген Коновалец (внук на униатски свещеник). Наименованието на организацията съвсем откровено говори за предполагаемите методи на борбата за възстановяване на украинската държавност. Впрочем в началото на 20-те години рязко отрицателното отношение към либералнодемократичните идеи става общеевропейска тенденция, а не само западноукраинска. Под влияние на „новостите от Изтока“ (тоест от сталинския СССР) бързо губят дотогавашния си авторитет и толкова разпространените преди лявосоциалистически възгледи. Налага се създалят се вакуум да се запълни. За галичанските екстремисти ядро на идейната консолидация става „интегралният национализъм“ на Дмитрий Донцов.

Този човек е роден в Мелитопол, в руско семейство, рано остава сирак, живее и учи в Петроград, Виена, Львов и Берлин, познава Петлюра, работи в прогерманското правителство на хетман Скоропалски в Киев. Идва на този свят като Митка Шелкопъров¹, но тъй като с подобна фамилия не е възможно да се занимава с публицистика, бъдещият кумир на украинските националисти приема псевдонима „Донцов“. Първите „антимоскалски“² статии той публикува още през 1913 г., а през 1926 г. се появява на бял свят фундаменталният труд на Донцов „Национализъм“. С тази книга са възпитани две поколения украински националисти (а в края на президентството на Юшченко „Национализъм“ на Дон-

¹ Руската дума шелкопър е с презрителен оттенък – бездарен писател, драскач, графоман, занаятчия в писането. – Бел. пр.

² Москал – думата също носи презрителен характер и се използва от жители на Украйна и Беларус по отношение на руснаци. – Бел. пр.

цов дори е включена в програмите на висшите училища).

Думата „интеграл“ означава обединяване, свързване, сумиране. В дадения случай тази дума всъщност е калка, синоним на същото понятие („връзка“, „снопче“), което в италиански език е в основата на термина „фашизъм“ (с работите на Мусолини Донцов не само че е запознат, но и превежда „Dottrina del Fascismo“ на украински език). Донцов свързва в единно цяло две на пръв поглед не твърде очевидно свързани неща. Първо, идващите още от XIX век ницшеански идеи, култът към „силната личност“, за която не съществува нито закон, нито морал. Това послание би могло да се изтълкува и като оправдание на крайния егоизъм и хедонизъм, но Донцов го свързва с идеята за нацията, превръщана в абсолютна ценност. Нацията е над човека, над партиите, над класите, а волята на нацията се осъществява чрез активните действия на обхванато от фанатичен порив малцинство, освободило се от „еснафските ограничения“ на морала и правото. Тези постановки Донцов ги декларира пределно твърдо и с удивителна откровеност:

„Националният фанатизъм е оръжие на силните народи, с който се осъществяват велики деяния... Фанатикът признава своята истина за единствено вярна, всеобща, която трябва да бъде приета от другите. Оттук идват и агресивността, и нетърпимостта му към други възгледи... Бъдете агресори и завоеватели, за да можете да станете властници и заможни хора. Волята на житието е еднозначна с жаждата за господарстване... Същността на живота е да се владее и господства, същността е борба за превъзходство, за разрастване и разширяване, за могъщество, понеже жаждата за могъщество е всъщност жажда за живот... Човешкият род, макар че е стадна порода, все пак винаги е бил и си остава хищна порода... Законът на природата е правото на силата, експанзията не е единствено самоутвърждаване на собствената воля в живота, а и отрицание, неприемане на останалите... Волята за живот и стремежът към власт преминават в стремеж към война... Стремежът към война между нациите е вечен. Войната е вечна... Природата в своята история не познава агресив-

ни и неагресивни раси, а само силни и слаби раси. Силните раси се надигат, ако са били отслабени, и се разширяват за сметка на слабите, които са били свободни...“.

И така нататък. На стотици страници вървят безкрайни вариации на тема „Човек за човека е вълк“, като тази теза е пренесена на равнище междудържавни и международни отношения и е издигната в ранг на Абсолютна истина. Без сянка на смущение Донцов посочва като основни „изисквания на активния, действен национализъм романтизма, догматизма, илюзионизма, фанатизма и „аморалността“. Да, думата „аморалност“ е поставена от него в кавички, но както се вижда от посочените по-горе изказвания, с тези кавички Донцов е искал само да подсили изразяваното от него презрение към „слабаците“, които търсят за себе си жалко утешение в нормите на общоприетия морал.

Идеите на Донцов запират във възпаленото съзнание на галичанските националисти като патрони в пълнител. Между другото при влизане в ОУН новопокръстеният полага клетва за вяност с поставена ръка не върху Евангелие, не върху разпятие, не върху устав на организацията, не върху конституция на бъдеща суверенна Украйна, не върху шепа родна пръст, а върху... револвер! През януари – февруари 1929 г. във Виена се провежда учредителен конгрес (Първи велики сбор, а редица автори използват Първи конгрес), на който е създадена Организация на украинските националисти. Начело на нея застава все същият Евген Коновалец (УВО още известно време просъществува под неофициалния статут на „въоръжено крило“ на движението). В обръщение на конгреса към украинския народ е казано и следното: „...Пълното отстраняване на всички завоеватели от украинските земи ще настъпи с развитието на националната революция, като открие пътя за широко развитие на украинската нация в границите на собствената ѝ държава... В своята външно-политическа дейност украинската държава ще се стреми към установяване на граници, които обхващат всички украински етнографски земи... Само национална диктатура, осъществена по време на националната революция, може да осигури вътрешната сила на украинската нация...“.

За да може по достойнство да се оцени какво точно обещават бъдещите творци на „националната диктатура“, какви „преселници“ имат намерение „напълно да отстранят от украинската земя“, следва да се вземе под внимание, че под „украински етнографски земи“ ОУН разбира не само цялата територия на днешна Украйна (с Крим, Одеса и Донбас), но и Перемишъл, Холм, част от Люблинското воеводство в Полша, Брест и Пинск в Беларус, Курск, Воронеж, Таганрог, Ставропол и Краснодар в Русия. В някои официални изявления границите са описвани съвсем просто: „от Дунав и Карпатите до Каспийско море“.

Думата „диктатура“ също не е използвана за красота на речта. В параграф 16 на постановлението на Великия сбор четем: *„Организацията на украинските националисти е изградена върху принципите за всеукраинство, надпартийност и монокрайизъм“*. И трите се свеждат до едно, което на съвременен политически език се нарича „тоталитаризъм“. С. Ленкавски – един от основните тогава идеолози на ОУН (син на униатски свещеник), съставя текста на „Декалог“, в който под формата на „десет заповеди“, насочени към участника в движението, в ярка и достъпна форма формулира основните принципи и задачи. Преди всичко е провъзгласено: *„Ще имаш украинска държава или ще загинеш в борбата за нея“*. Точка (грехота е такова нещо да се нарече „заповед“) седма гласи: *„Не се спирай да извършиш и най-голямо престъпление, ако това го налагат интересите на Делото“*. Точка осма: *„С омраза и вероломство преодолявай враговете на своята нация“*.

Установена е и формата на „голямото националистическо приветствие“ – изпъната дясна ръка с отворена длан. Обръщението е „Слава на Украйна!“, а отговорът – „Слава на вожд!“ . Много по-късно, след гибелта на Коновалец и разпадането на организацията на мелниковци и бандеровци, които не признават Мелник като „вожд“, в отговор е въведено „Слава на героите!“. През август 1939 г., когато възниква въпросът, че немците, след като са разгромили Полша, биха могли да разрешат на оуновци да създадат върху нейните обломки „мини-Украйна“, Мелник и Сциборски екстрено

съставят текст на конституция на бъдещата държава. Тя започва така: „Украйна е суверенна, авторитарна, тоталитарна, професионално-съсловна държава“. Начело на „суверенната тоталитарна“ Украйна трябва да стои назначаван пожизнено вожд на нацията, който да има право да свиква и разпуска правителство и парламент, а в своите действия да носи отговорност само „пред Бога“, историята и собствената си съвест“.

Има хубава поговорка: „Ако една птица ходи като патица, плува като патица и кряска като патица, тя е патица“. Как тогава трябва да се нарича организация, която пропагандира култ към силата, открито възпява агресия, експанзия, международна вражда и война? Която, без да има ни най-малки пълномощия за това, започва да говори от името на „цялата нация“? Готви се за насилствено овладяване на властта? Обещава да установи диктатура на несменяем „вожд“ и да проведе тотални етнически чистки? Дали не съществува общоизвестен термин, с който е прието да се обозначават подобни организации и движения? Мълчат сегашните апологети на бандеровщината, мълчат и не дават отговор. Или, напротив, неистово крещат, демонстрирайки възмущение на оскърбена невинност – като възпитанички на пансион за благородни девици, на които са показали гол кон. А някои отиват още по-далеч, впускат се с пълна пара във фалшифициране на документи. В резултат в края на 60-те години сред канадската украинска емиграция е съчинен „нов декалог“, в който вместо откровено хищническата точка седем („да извършиш и най-голямо престъпление“) се появява вегетарианското „да изпълниш и най-опасната задача“...

Нека да отдадем дължимото на галичанските фашисти – те не се притесняват от идейното си „родство“, не се гнусят от съратниците и единомишлениците си. Още през 1923 г. в издаваното от УВО списание „Литературно-научен вестник“ Донцов публикува статия „Фашисти ли сме?“, в която изцяло одобрява „политическия и морално-психологическия дух“ на тази нова (в онзи момент) общоевропейска зараза. Под формата на литературно приложение към „Вестник“ е издадена серия брошури, разказващи за бойния път на лиде-

рите на европейския фашизъм. Ето някои от тях: „Мусолини – човек и действие“, „Адолф Хитлер“, „Огненият кръст – полковник Ла Рок“ (за несъстоялия се френски „фюрер“), „Франко – водачът на испанците“.

В предисловието към брошурата за Мусолони Донцов пише: *„Със своите действия очисти народа от разлагащите сили на интернационализма и родните натрупвания, а Италия превърна от разделени провинции в нация, без която нищо важно не може да се случи на нашия континент...“*.

Споменатият вече Микола Сциборски през 1935 г. написва голямата книга „Нациократия“, в която четвъртият раздел се нарича „Фашизъм“. На нейните страници бурно звучи тържественият химн на фашизма: *„Фашизмът и някои националистически движения разкриха забравения свят на великите идеи. В основата на своята дейност те заложиха здравите принципи на авторитарното ръководене на нацията, йерархията, дълга и дисциплината. На тези идеи и принципи се опира тяхната велика мисия за излекуване болестите на епохата... Диктатурата с нейния творец, мобилизиращ и възпитаващ фактор увлича след себе си мнозинството и с твърда ръка го ръководи до изграждането на духовни ценности. Това може да не го признават само слепци или озлобени привърженици на стари, банкрутирали талмуди...“*.

В името на истината трябва да се отбележи, че в някакъв момент Сциборски си спомня за любимата си „независимост“ и уточнява: *„Украинският национализъм, като признава голямата историческа заслуга на фашизма и действително се доближава до него със своето идеологическо съдържание, в същото време е напълно оригинално движение и не зависи от никого. Той се ориентира само по задачите на своята нация...“*.

Към казаното остава само да се добави, че през април 1941 г. на Втория велик сбор бандеровската ОУН приема като символ на движението черно-червено знаме (германските нацисти имат черна свастика в бял кръг на фона на червено знаме). А след „възстановяването на независимостта“ (30 юни 1941 г.) самозваното „правителство“ на Я. Стец-

ко на 4 юли 1941 г. разпраща приветствия до Адолф Хитлер, Херман Гьоринг, Йоахим Рибентроп, Бенито Мусолини, Франсиско Франко и Анте Павелич (главатар на хърватските усташа). Целият „фашистки интернационал“ е тук, никой не е забравен...

Струва ли си в рамките на неголяма статия да се отделят толкова много място и време за обсъждане идеологията и фразеологията на галичанския фашизъм? Дали не беше по-добре да се започне направо с разкази за „боевете и пожарищата“? Убеден съм все пак, че поне без минимално запознаване с историята на създаването и идеологията на ОУН не е възможно да се разбере по-нататъшната еволюция на украинския национализъм. И по специално, по достойнство да се оцени смайващият небивал „завой на 180 градуса“, станал между 1943 и 1944 г. Организация, която е изградена върху идеите на „вождизъм“, на тоталитарна диктатура и национална вражда, изведнъж декларира принцип на равенство на всички граждани на Украйна, без разлика на националност и вероизповедание, а освен това и го допълва с разтегливи лозунги за лична свобода, свобода на съвестта, словото, печата и събранията. Какво се случва с нея? Искрен ли е този – едва ли не единствен в историята – мълниеносен обрат от проклетия и гавра с идеалите на свободата и демокрацията към тяхната прослава?

Като знаем предисторията на бандеровското движение и не забравяме за изходните му идеологически основи, лесно намираме отговора на тези въпроси. Той е пределно прост – за бандеровските лидери изобщо не съществува понятието „искреност“. Със същия успех би могло да попитаме далтонист какви тапети му харесват: нежнорозови или небесносини... Каква „искреност“ може да има у хора, възпитани в дух на „фанатизъм, догматизъм, илюзионизъм и аморалност“? Дали им е било трудно да произнесат „полезните“ думи, след като преди петнайсет години са положили клетва да вършат в „интерес на делото“ *най-големи злини* и да съкрушават враговете си с „омраза и вероломство“?

А тези, на които подобен извод им изглежда необоснован (или дори оскърбителен по отношение на „борците срещу

сталинската тирания“), нека да отговорят на два прости въпроса. Сменят ли се лидерите на движението след Третия извънреден сбор (август 1943 г.)? Осъждат ли те предишните си възгледи, програми и действия? Или забележителният лозунг „Свобода на народите! Свобода на човека!“ не е издигнат от същите дейци, които малко преди това са приели програмата за „*пълно отстраняване на всички заели украински земи*“? И те така добре преуспяват в осъществяването на това *отстраняване*, че тези земи са залети с кръв не до лактите, а до темето. И най-после, най-главният критерий (дявол ги взел думите и програмите) е дали след думите се променят делата на бандеровците?

Сега му е времето да се насочим към историята на делата. За дейността на ОУН през 30-те години писаното не е малко и всички интересувачи се лесно ще открият съответната литература. Фактите в нея са постоянно провокиране на полските власти с цел „поддържане на масите в състояние на революционен кипеж“, разкъсани и стъпкани в калта полски знамена, побои над полски учители, изстрели иззад ъгъла, „експроприации“, терористични актове срещу полски чиновници, постоянно издирване и убийства на „изменници“ сред своите, убийства на „помагачи на полските окупатори“ сред здравомислещите украински интелегенти. Само ще напомним, че реакцията на полските власти е напълно предсказуема: хиляди украинци са арестувани, стотици селски къщи са изгорени по време на „прочиствания“, провеждани от полската жандармерия в украински села при т.нар. пацификация (умиротворяване) през 1930 г. (според версията на полските историци пацификацията е предизвикана от вълната масови палежи на полски селски стопанства). Връх на постиженията на бойците на ОУН е убийството на 15 юни 1934 г. на министъра на вътрешните работи Перацки.

Убийството на Перацки и това на Киров са в една и съща година. Напълно съпоставима е административната „тежест“ на тези чиновници. Сходни са дори и обстоятелствата около убийствата (Перацки без охрана отива на обяд във варшавски ресторант, до него се доближава терористът Мацейко и три

пъти стреля с пистолет). Различни обаче са последиците. В сталинския СССР в същия ден (не на следващия!), 1 декември 1934 г., е прието постановление на Централния изпълнителен комитет (ЦИК) „За специалния ред за водене на делата за терористични актове“. Срокът на воденето им е съкратен до десет дни, съдът разглежда обвинението без участие на страните (прокурор и адвокат), осъждането на разстрел не подлежи на обжалване и незабавно е привеждано в изпълнение. Фактически това е леко прикрит със смокинов лист на законност „лиценз за отстрел“.

В панска Полша делото за убийството на министъра на вътрешните работи е гледано в открит съдебен процес, който продължава петдесет и шест дни, превръща се в грандиозно политическо шоу и привлича вниманието на „цялата прогресивна общественост“. В резултат нито един от дванайсетте подсъдими (Мацейко благополучно е избягал зад граница и мирно е живял в Аржентина до 1966 г.) – сред тях са Степан Бандера (25 години) и Микола Лебед (24 години) – не е екзекутиран. Всички получават дълги години затвор, а Бандера и Лебед са осъдени до живот.

Чешката полиция (дотогава твърде снизходително отнасяла се към структури на ОУН на нейна територия) арестува в Прага един от значимите функционери на движението – Емелян Сенка, от когото е иззет архив на ОУН, съдържащ отчетните картони на 2000 активисти и финансови документи на организацията. Те са предадени в разпореждане на полските власти. Според друга и по-малко разпространена версия полската полиция се добира до архива на ОУН с помощта на внедрен в организацията осведомител, а историята с „чешката полиция“ е измислена за дезинформация. Веднага след убийството на Перацки в Береза-Картузка (Брестка област на съвременна Беларус) е създаден концлагер, в който без съд и следствие, само с решение на административните власти, са изпращани за тримесечно „превзпитание“ посредством побои и рафинирани издевателства активисти на ОУН и нелегалната комунистическа партия на Западна Украйна. До началото на Германско-полската война през този концлагер преминават над три хиляди души.

През 1938 г. в Ротердам е убит Евген Коновалец (както се смята, от агента на НКВД Судоплатов). На ръководните структури и на бойния актив на ОУН е нанесен сериозен удар и е доста вероятна възможността организацията да изчезне в мрака на историята.

Започналата на 1 септември 1939 г. война преобръща всичко. Полша, срещу която украинските националисти са водили дългогодишна борба, за един месец изчезва от политическата карта. От полуразрушения от немски бомби затвор в Брест избягват (тръгват си) Бандера и негови „сподвижници“. Галичина и Волин са окупирани от съветски войски и тържествено са присъединени към „братското семейство на съветските народи“. Така галичани за първи път в историята се оказват в състава на държавата със столица Москва. В сравнение с методите, с чиято помощ органите на НКВД привеждат Западна Украйна към „общосъюзен знаменател“, репресиите на бившите полски власти биха могли да изглеждат като нестрого наказание в детска градина...

В ОУН започва остра вътрешна криза. След гибелта на Коновалец в ролята на „вожд“ е назначен Андрей Мелник – отдавнашен съратник и близък приятел на Коновалец (жените им са сестри). Възможно е за вземането на решението да е повлияла и позицията на главата на униатската църква (полски граф по произход) митрополит Шептицьки – извънредно влиятелна фигура в Галичина (Мелник не само е познат на Шептицьки, но и известно време е работил като управител в имението му). Излезлите на свобода „млади герои“ не се съгласяват с това, че „старите функционери“, гледали си кефа в сита и безопасна емиграция, са застанали начело на движението. Както става винаги в подобни организации (тоест в нелегални военизирани структури, които по принцип отхвърлят демократичните методи на управление и съгласуването на интересите), конфликтът прераства в разкол, с взаимни обвинения в „предателство спрямо идеалите“ и „провокачество“. През февруари 1940 г. привърженици на Бандера провъзгласяват създаването на нова, „революционна“ партия. Към началото на 1941 г. бандеровската ОУН (б) и мелниковската ОУН (м) на практика съществуват като две

отделни конкуриращи се и в много отношения враждебни екстремистки организации.

Въоръженото нелегално движение изисква пари, и то не малко. За разлика от съвременните афганистански талибани или мيانмарски „маоисти“ оуновци не могат да финансират дейността си за сметка на продажби на хероин и маков полуфабрикат. При тези обстоятелства сътрудничеството със специални служби на чужди държави, враждебни на Полша, е напълно естествено и предсказуемо. В междувоенния период основен финансов спомоществовател на галичанските фашисти е Литва (което е потвърдено и с документи от „архива на Сеник“), а пък Коновалец до края на живота си има литовско гражданство, което му дава възможност безпрепятствено да се движи из Европа.

Контактите със специалните служби на Германия (най-напред с ваймарската демократична, а после с хитлеристката) започват още през 1923 г. и са твърде „плодотворни“ – в германските разузнавателни школи са подготвени няколко десетки бойци, а общият обем на финансовата помощ (от 1923 до 1938 г.) според някои автори е пет милиона марки. От друга страна, след убийството на Перацки германската полиция по първото искане на полските власти арестува и депортира Лебед в Полша, арестува и праща в немски затвор още един активист на ОУН, свързан тясно с германските специални служби, – Рико Ярого (роден в Австрия, немец по баща и унгарец по майчина линия).

На етапа на подготовка за съветско-германската война (доколкото може да се съди от документи на ОУН и мемоари на нейни активисти, никой не се съмнява в неизбежността на скорошна война между партньорите в пакта „Молотов – Рибентроп“) сътрудничеството между всички групировки на украинските националисти и германските специални служби рязко се активизира. Значително нараства и финансирането – само за 1940 г. двете фракции – ОУН (м) и ОУН (б) – получават над пет милиона марки. В тренировъчни лагери на Абвера (военното разузнаване) на териториите на Германия и Австрия са подготвени два разузнавателно-диверсионни батальона (понякога ги наричат легиони), комплектувани

с активисти на бандеровската ОУН. Батальоните получават наименования „Роланд“ и „Нахтигал“ (славей), подчинени са организационно на германското военно разузнаване (а не на СС, както понякога погрешно се пише), облечени са в стандартна униформа на Вермахта, но с две специални емблеми: *жълто-синя* нашивка на ръкава и „тризъбец на Владимир“ на кокардата.

От гледна точка на митингаджийската риторика фактът на получаване на германски пари, че и на служба в германските диверсионни части, е изключително „ценен“. Не е чудно, че съветската пропаганда усилено върти тези обстоятелства, а апологетите на бандеровщината също толкова усилено и непохватно ги замаскират. Аз обаче не смятам за уместно да придавам на тези частни неща решаващо значение – не те определят „лицето“, целите и задачите на галичанските фашисти. Улянов-Ленин най-вероятно е получавал германски пари, но просто е смешно да се свежда грандиозното явление на болшевишката революция в Русия до „коварни замисли на германски агенти“. А и всенародно любимият Щирлиц носи германска униформа (и то каква – черната униформа на СС, а не скромната сиво-зелена на Вермахта, обличана от Шухевич), разхожда се из Берлин в германска кола и заплатата си от касата на РСХА не я получава в рубли...

Много им се иска на съвременните политически наследници на бандеровщината да представят кумирите си в ролята на „щирлици“, които ловко са измамили безгрижните немци, спечелили им доверието, а всъщност... Но, уви, дори под електронен микроскоп не е възможно да се открие дори и песьчинка, която бойци от „Нахтигал“ да са сипали в двигател на немски танк, а и разузнавателни донесения, насочени от оуновски „юстаси“ към лондонски (вашингтонски, московски) „център“, не съществуват. Затова пък съществуват тлъсти томове с документи, свидетелстващи за разузнавателна дейност (в интерес на Германия, разбира се) на бандеровски нелегални на териториите на Полша и СССР. Затова, вдъхновявайки се от предписания от Донцов принцип на „илюзонизма“, те тръгват по друг път. Оказва се, че не бандеровците са мамели немците, а, напротив, самите те са били

подло измамани от тях. Оказва се, че лидерите на ОУН са се надявали, че смяната на съветските „окупатори“ с германски ще ошастливи украинския народ, но са били измамани в най-светлите си чувства...

Тези разсъждения винаги са ми изглеждали като нещо необяснимо. Нали през 1940 – 1941 г. бандеровските лидери не са в Нова Зеландия, а на територията на окупираната от немците Полша. Те виждат съвсем отблизо „новия ред“, установяван от хитлеристите в поробена Европа. И нищо ли не са съзрели? За нищо ли не са се досетили? Впрочем на всички въпроси има напълно конкретен отговор. Дава го най-авторитетният познавач на бандеровското движение – Степан Бандера. През юли 1948 г. в Западна Германия като отделна брошура е публикувана неговата статия *„Слово към украинските националисти революционери отвъд кордона“*. Там в прав текст, без каквито и да било заобикалки, е казано: *„От пролетта на 1941 г., в навечерието на избухването на германско-съветската война, станаха очевидни хитлеристките планове срещу Украйна: ...да я впрегнат в своята империалистическа талига, а после да превърнат Украйна в терен за колонизация, стопанска експлоатация и източник на робска работна сила“*. И малко по-нататък: *„Беше ясно, че хитлеристка Германия не мисли позитивно относно делото за държавна самостоятелност на Украйна“*.

Съгласете се, че този текст отлично би изглеждал и на първа страница на вестник „Правда“. Но с едно необходимо допълнение – трябва да се поставят на мястото им думите, които коварно скрих от читателя, като ги замених с три точки. А те са следните: *„подмамени с мъгливи призови и обещания“*. Ето в какво била работата! *Подмамили* ги проклетниците, *грабнали ума, разума* на наивния и доверчив Бандера. Така му объркали главата, че той заповядал на съратниците си с оръжие в ръка да подкрепят колонизаторите, които имали намерение да превърнат Украйна в „терен за експлоатация и източник на робска работна сила“.

Всичко е ясно с изключение на едно – с какво? С какво, с какви точно „обещания“ съблазняват немците Бандера? Какво и главно на кого са обещавали? Издадени са много-

томни сборници с документи за бандеровското движение, написани са десетки тлъсти монографии, защитени са стотици дисертации, има много хиляди статии. Но няма и една бележчица, един откъс от нечий спомен с отговор на простия и най-очевиден въпрос: Какво е хубавото, което са обещали да направят немците за украинския народ?

Точно така – за украинския народ, а не за самозваните „вождове“ с хищническа природа, обхванати от необуздано желание да владеят и господстват. Дали от германска страна прозвучават поне обещания – да изградят в Украйна (за сметка на германците, разбира се) още една-две електроцентрали като „Днепрогес“ или един-два комбината като „Запорожстал“, да организират производство на евтини фолксвагени в бившия танков завод в Харков, да построят сто милиона квадратни метра благоустроени жилища (приблизително толкова са построени в съветска Украйна след войната), да предоставят всяка година десет хиляди стипендии за обучение на украински младежи в германски университети (мисля, че не по-малко украинци ежегодно са получавали висше образование в съветски висши училища...). Мълчат апологетите на бандеровщината, не дават отговор.

Позволете да запълня създалата се неловка пауза със стар еврейски анекдот. Малко момиче тичешком се прибира вкъщи обляно в сълзи и вика:

– Мамо, мамо, там... навън... лоши момчета измъчват ко-
тенце!

– Ах, тези негодници! Не плачи, момичето ми, сега ще ги прогоня.

– Да, мамо, изгони ги, изгони ги по-бързо! Искам аз да го измъбъбъбвам...

Уместна ли е толкова оскърбителната аналогия между намеренията на „доброто“ момиченце от анекдота и плановете на напълно, за нещастие, реалните лидери на ОУН? В търсене на отговор на този въпрос ще се върнем към историята на реалните събития.

„Бяха докарани хора – повече от сто, от украинската интелигенция. Казвам „докарани“, защото беше първият

ден от влизането на немците в Лвов. В града се водеше престрелка, чуваше се далечният грохот на оръдия. Хората се бояха да излизат по улиците, а онези, които го правеха, не се отдалечаваха много от домовете си. Сред присъстващите имаше немалко гръкокатолически свещеници, събрани с усилията на бандеровския капелан отец Иван Гриньох. Представител на митрополита беше коадютор Йосиф Слипий, който се държеше като че ли е покровител на свикалите събранието. Стана ясно, че това не е просто събрание. Огласено беше, че всички, които присъствахме, сме „народен сбор“ и можем да гласуваме за утвърждаване на украинска държава и на правителство, създадено по указанията на Степан Бандера от някой си Ярослав Стецко...

Думата взе главата на „правителството“ Ярослав Стецко – невзрачно човече, което не умееше да се държи пред хора. След като с треперещ глас прочете Акт за провъзгласяване на „държавна съборна самостоятелност на Украйна“, също толкова декларативно изчете и кандидатурите за „правителство“. От това, което прочете и каза мършавото човече, което се именувахе глава на „правителството“, запомних две особености: ненадминатите хвалебствия на германския фюрер и на неговото непобедимо войнство и заплахите, страшните заплахи за всички, които не се подчиняват на „правителството“ на „украинската държава“, което, каза Стецко, „ще действа заедно с великия германски фюрер“.

„Ще провеждаме политика без сантименти, опитвайки се да премине към заплашителен тон, напълно сериозно обяви мършавото човече. Ще ликвидираме всички без изключение, които ни вредят. Ръководители на всички области в живота ще бъдат украинци и само украинци, а не врагове чужденци: москали, поляци, евреи. Нашата власт ще бъде политическа и военна диктатура на ОУН, диктатура страшна и неумолима за враговете...“

Така в следвоенните си спомени докторът по богословие Гаврил Костелник описва събитието, което бандеровци и техните политически наследници смятат за най-голямото си постижение – провъзгласяването на Акта за възстановяване

на украинската държавност от 30 юни 1941 г. Дали паметта не е подвела отец Гаврил и в този ден да не са прозвучали възхвали по адрес на „фюрера“ на Велика Германия и на неговото „непобедимо войнство“? Дали пък, както пишат някои автори, загубили и последните остатъци от срам, „от първите дни на окупацията ОУН, ръководена от Бандера, повежда срещу хитлеристите нелегална борба“?

Нека да се обърнем към документите, към онази „Декларация за управление на украинската държава“, която с *треперещ глас* прочита мършавото човече. В нея е казано: „Новата украинска държава, опирайки се на пълната суверенност на своята власт, се включва доброволно в рамката на новия ред в Европа, който твори водачът на германската армия и германския народ Адолф Хитлер. Ние имахме възможността да осъществим акта за възстановяване на нашата държавност именно благодарение на победите на славната германска армия, която под ръководството на своя велик водач подхвана борба за този нов ред. Стъпвайки на тази основа и уповавайки се и на междудържавния акт от 1918 г. (тук авторите на Декларацията се позовават на Бресткия мирен договор от 1918 г., страна по който е и Украйна), с чувства на най-дълбоко приятелство, което изпитва украинското общество по отношение на германската армия, със светогледните идеологически заложи на украинския революционен национализъм, новата украинска държава и нейното правителство застават зад процеса на изграждането на новия ред в Европа и целия свят...“.

С неприлична прибързаност поделили портфейлите в „правителството“ на несъществуващата държава и заявили за готовността си да участват в изграждането на фашисткия „нов ред“ в цяла Европа и дори в *целия свят*, бандеровци не се погрижват да възстановят дори що-годе реда в обхванатия от масово безумие град. През юни 1941 г. Львов преживява страшни дни. Между 23 и 25 юни в него се водят истински улични боеве между части на отстъпващата Червена армия и въоръжени отряди на украински националисти. Напускайки града, палачите от НКВД ликвидират в лвовските затвори (ако се съди по отчета от 12 юли 1941 г. на началника на

управлението на затворите на НКВД на Украйна, капитан от Държавна сигурност А. Филипов) 2464 затворници. В твърде съдържания (броят на жертвите в него дори е значително занижен) немски документ (донесение на щаба на 49-и планински стрелкови корпус до щаба на 17-а армия от 12 часа на 1 юли 1941 г.) тази „евакуация от първа категория“ е описана така: „След навлизането в града на германските войски на 30 юни 1941 г. в трите затвора на Львов бяха открити няколкостотин трупа на мъже и жени, които са били убити през последните дни. В мазетата на военния затвор на града само в една килия бяха намерени около 120 трупа на мъже и жени, наредени един върху друг... В килиите на затвора на ГПУ също имаше много убити, чийто точен брой не можахме да установим, тъй като входовете към тези килии бяха зазидани. Както показва огледът на откритите трупове, убийствата са били предшествани от големи мъчения и изтезания. По всички части на телата на убитите имаше тежки наранявания от удари и пробождания. На някои от труповете бяха смазани и счупени пръстите на ръцете и краката...“.

Ако се изразим на „висок стил“, влезлите на 30 юни в Львов бандеровски активисти е трябвало с молитва и съответните воински почести да изпратят в последния им път своите изтезавани съратници. Ако обаче се изразим пределно цинично и грубо, е трябвало незабавно, за да се избегнат епидемии, да се погребат хилядите разлагащи се на трийсетградусовата жега трупове (от разкази на очевидци се знае, че над града се носела страшна смрад на трупове, а в района на затворите не е било възможно да се стои без противогаз). Вместо това Стецко и сие, обзети от възхваляваната от Донцов *жажда за господарстване*, побързват да докарат стотина нищо неразбиращи, почти случайни хора, и да се обявят за „правителство“.

Веднага след заемането на Львов от германските войски (в чиито редове е и батальонът „Нахтигал“ под командването на Роман Шухевич) в града започват масови убийства на евреи и представители на полската интелигенция. Думата „погром“ в този случай едва ли е уместна. „Тези страшни

деяния не бяха дело на диви, тияни войници. Имах впечатлението, че всичко се вършеше организирано, обстоятелно, като от машина“ – пише един от очевидците на събитията. Въпросът за участието/неучастието в това престъпление на батальон „Нахтигал“ и неговия командир много десетки години е предмет на ожесточени, непримирими спорове. Без да се отклоняваме към тях (желаещите могат да се запознаят с обширна литература по този въпрос) и като признаваме, че не са представени убедителни доказателства за причастността на Шухевич към масовите убийства в Лвов, трябва да отбележим, че дори и най-благосклонните към бандеровците автори не успяват да открият каквито и да било следи „правителството на Стецко“ дори да се е опитало да прекрати зверските незаконни убийства. Нищо подобно, мисълта, че силно желаната власт е свързана с отговорност за живота на управляваните, им е също толкова чужда, колкото и на избягалите от града комунисти.

Въпреки безкрайните славословия и уверения в преданост, въпреки плакатите и листовките с лозунга „Слава на Хитлер!“, разлепени от бандеровците из целия град, немците са крайно възмутени от самоволното, несъгласувано с Берлин, създаване на „правителство“. Те изразяват позицията си пределно ясно: „Няма да позволим на територия, заета с цената на кръвта на германски войници, да се появява самозвано „правителство“. Според мен позицията е напълно логична. От друга страна, няма основания да се преувеличават значението, а главно – последиците, от възникналия конфликт. Независимо от по-късните усилия на бандеровските пропагандисти да „придърпат за ушите“ събитията от септември 1941 г. към 30 юни, от страна на германските власти в отговор на самоуправството на Стецко и сие няма никакви „зверски репресии“.

На 9 юли Стецко е арестуван и отведен в лвовското гестапо, където, както самият той пише в следвоенните си спомени, не го бият и измъчват, а „му донасят за вечеря какао с хляб“, след което е откаран в Краков, а оттам – в Берлин, в разпореждане на полковник Е. Щолце от Абвера. Там Стецко се събира отново с Бандера, доставен също под конвой от

Краков в Берлин. Няколко дни хора на Абвера с думи, без какъвто и да било бой, обясняват на лидерите на ОУН (б), че мястото на лакея е в помещението за лакеи. На 15 юли цели и невредими ги освобождават, но със задължението да не напускат Берлин. Може да се отбележи, че несравнимо по-жестоко са се отнесли с кученцето Муму¹, което с невинния си лай е нарушило покоя на капризната си и жестока господарка... Бандеровците разбират урока и започват да засипват немците с писма на покаяние.

На 14 август те пишат поредния „меморандум“, който по стил напомня задача от училищен учебник по граматика, където детето трябва да усвои правилата за спрягане на глагола „сътруднича“: „За ОУН **сътрудничеството** с Германия не е празна дума. **Сътрудничество** е осъществявано в продължение на много години с огромни и тежки жертви. ОУН сама поведе борбата за държавна независимост на Украйна по пътя на **сътрудничество** с Германия. За което носи и пълната отговорност пред украинската история. ОУН и в бъдеще ще се опитва да работи за възстановяването на украинската държава чрез **сътрудничество** с Германия... ОУН отстоява своята концепция за освобождаване на Украйна, за възобновяване на украинската държава в **сътрудничество** с Германия, в открито и искрено **сътрудничество**... Германия трябва да е заинтересувана от **сътрудничество** с идейните и динамичните украински сили, които са достигнали до идеята за **сътрудничество** по идейни, политически и патриотични причини...“.

Особено се стареа Стецко, който се усеща като главен виновник. Той не се ограничава с „меморандума“ и решава да съобщи на немците жизненото си кредо в пространен текст, наречен „Моят животопис“. Това не е обикновена канцеларска автобиография, а сладникаво-ласкателна „клетва за вяръност“ към фашистките идеи: „...В политическата плоскост съм на позициите за монопартийно и авторитарно устройство на Украйна; в социалната плоскост – национална солидарност, която е близка до националсоциалисти-

¹ „Муму“ е повест на руския писател Иван Тургенев. – Бел. пр.

ческата програма... Застъпвам становището за унищожаване на чифутите и за целесъобразността да се пренесат в Украйна германските методи за екстерминиране на чифутството... Признавам, че в сегашната световна война се решава съдбата на Украйна, и осъзнавам, че само чрез победа на Германия е възможно изграждането на суверенна съборна украинска държава... Застъпвайки това становище, съм наясно, че ще бъде необходима икономическа подкрепа по всички възможни начини от страна на Украйна, защото става дума за общ успех, а не за неуспех. Още повече, че големите жертви, които понася германската армия в борбата с Москва, а ние това го осъзнаваме, трябва да получат компенсация за германския народ. Суверенната съборна украинска държава ще даде тази компенсация и е нейно задължение да я даде...“.

Докато в далечния Берлин Стецко обещава „да компенсират“ с украински жито, въглища, стомана и всички други възможни мероприятия военните разходи на Германия, свързани с окупирането на Украйна, в Лвов и още по-на изток кипи напълно реално сътрудничество. Разгонването на самозваното „правителство на Стецко“ изобщо не попречва на това. На 12 юли, по същото време, когато Бандера и Стецко са привикани „на килимчето“ в Берлин, Микола Лебед (начело на бандеровската служба за сигурност, а от август 1941 г. и ръководител на „Краева ексекютива на ОУН (б) в западно-украинските земи“, тоест на практика заместник на Бандера в Украйна) се среща в Лвов с Теодор Оберлендер (професор по икономика, виден деец на нацистката партия, от началото на световната война – сътрудник на Абвера, изпълняващ ролята на германски „политкомисар“ при украинските националисти). В отчета си за тази среща Оберлендер пише: „Обещах на Лебед по-нататъшна подкрепа и подчертах, че свършената от него работа е оценена високо от началника на сигурността и от СД в Лвов... Господин Лебед ме увери, че той с желание се предоставя на наше разположение в интерес на съвместната борба срещу болшеvizма и еврейството“.

Така наречените походни групи на ОУН (с численост над

4000 души) се придвижват след настъпващите германски войски и разпалват пламъка на „националната революция“ в овладените градове и села, тоест по предварително съставени от местни активисти списъци хващат (думата „арестуват“ тук няма да е уместна) и убиват реални и потенциални противници на „новия ред“, създават структури на местно управление, подбират кадри за бъдещи бургомистри и старейшини, организират „спомагателна полиция“ (Hilfspolizei, или, както народът ги нарича, „полицаи“). По улиците на украинските градове редовно се окачват призови: *„Унищожавай без милосърдие ляхи, чифути и комунисти, не жали враговете на украинската национална революция!“*.

На 1 август 1941 г. германските окупатори нанасят съкрушителен (и при това оскърбителен) удар по амбициите на украинските националисти – родната им Галичина е върната в Полша, тоест официално е включена в състава на „генералгубернаторството“ (за ознаменуване на това събитие на хартиените окупационни „злоти“ се появява дори изображение на лвовски замъци). Месец по-късно обширни райони от Южна Украйна – в междуречието на Днестър и Южен Буг (тоест част от Одеска, Виницка и Николаевска област), заедно със Северна Буковина, са дадени в разпореждане на Румъния. В създадения на 20 август 1941 г. „райхскомисариат на Украйна“ е включена само част от Дяснобрежието (територията източно от Днепър е смятана за тилов район на действащата армия и е подчинена на военната администрация). Вече и на слепеца е ясно как се отнасят в Берлин към планове за създаване на „независима съборна Украйна от Карпатите до Каспийско море“, но *сътрудничеството* на бандеровците с хитлеристките окупатори продължава успешно до 15 септември 1941 г.

Разривът е предизвикан от все същата *жажда за господстване*, терзаеща душите на бандеровците. Като превъплъщават в живота заветите на Донцов (*експанзията не е единствено самоутвърждаване на собствената воля в живота, а и отрицание, неприемане на останалите*“), започват систематично да отстрелват своите съратници конкуренти от групировката на Мелник. Минималните числа, които посоч-

ват специалисти в своите изследвания, са десетки активисти на ОУН (м), убити от бандеровски бойци през лятото на 1941 г. (има и много по-високи оценки за мащабите на терора). Германската армия успешно се придвижва към Киев, фронтът на Червената армия пращи и се разпада, победата над „москалите“ изглежда близка и неизбежна и при това положение бандеровците не желаят да делят с отдавна омръзналите им „мелниковци“ дори парченце от кожата на руската мечка.

На 10 август 1941 г. в Житомир са убити Емелян Сеник и Микола Сциборски – известни и много влиятелни ветерани на ОУН, влизащи в „близкия кръг“ на Мелник. При този терористичен акт търпението на немците се изчерпва. И не защото убитите са им скъпи като памет за изразходваните от ОУН (м) милиони марки. С този акт на произвол обаче бандеровците нарушават най-важния принцип, върху който са се държали и се държат всички диктатури. Известно е, че Иван Грозни го формулира така: „Свободни сме да жалим своите слуги, свободни сме и да ги наказваме“. Пет века по-късно Херман Гьоринг, когато изритва по стълбите служители на Гестапо, дошли да арестуват не напълно „арийски“ офицери в щаба на Луфтвафе, изразява същата мисъл с думите: „В моя щаб аз решавам кой е еврейн и кой не е“.

След като посягат на правото на Господаря еднолично да наказва и да дава милост, бандеровците окончателно затвърждават мнението на немците, изразено още преди година в докладна записка от полковник Е. Щолце от Абвера: „Ако Мелник е спокоен, интелигентен чиновник, Бандера е кариерист, фанатик и бандит“. Тъй като немците имат много сериозни намерения за експлоатацията на суровинните, човешките и промишлените ресурси на Украйна, а за целта на окупираната територия трябва да бъде установен истински германски *орднунг*¹, няма нищо за чудене, че изборът им е в полза на „спокойния чиновник“.

В името на истината трябва да се отбележи, че същият Щолце, доживял до скамейката на подсъдимите на Нюрн-

¹ Орднунг (нем.) – ред. – Бел. пр.

бергския процес, дава показания, от които следва, че убийствата на Сеник и Сциборски не са били единствената причина за възмушението на немците: „*Като повод за арестуването послужил фактът, че след като е получил през 1940 г. от Абвера голяма парична сума за финансиране на оуновското нелегално движение и за организиране на разузнавателна дейност срещу СССР, той (Бандера) се опитал да я присвои и я превел в швейцарска банка*“. Впрочем историята е тъмна – Бандера май бил върнал парите, а е възможно Щолце в Нюрнберг да е клеветил лидера на ОУН, за да опази себе си.

Както и да е, но на 13 септември 1941 г. самият началник на Имперското управление за сигурност (РСХА), обергрупенфюрер от СС Хайдрих, издава заповедта „Мероприятия срещу групата на Бандера“. На подчинените на Хайдрих се възлага: „*Да се арестуват всички играещи някаква роля в движението на Бандера ръководители по подозрение за съдействие в убийства на представители на движението на Мелник. За да се гарантира пълен успех, да се осъществят арести в рамките на държавата, в генералгубернаторството и в района на операциите едновременно – в понеделник сутринта, 15 септември 1941 г. Преди всичко трябва да бъдат арестувани (върви списък с 39 фамилии, включително Бандера, Стецко, Лебед)... Привърженици на Бандера, които не са споменати тук, но за които в процеса на следствието се изясни, че са заемали важни постове в движението на Бандера, също да се арестуват. Имената и данните за личността на всеки арестуван моля без забавяне да се съобщават на мен, като се посочва каква роля са играли в движението на Бандера и участвали ли са непосредствено в убийства на привърженици на Мелник... За разследване убийствата на представители на движението на Мелник да се създаде комисия, която да се намира в Львов... Комисията незабавно да бъде известявана за постъпващи и засягащи убийствата материали...*“.

Добре регулираната репресивна машина шраква и заработва с присъщата ѝ енергия. За два-три дни са арестувани около 500 души, а няколко десетки са разстреляни веднага след

задържането им. Бандера, Стецко, Ленкавски, Ребет, Стахив и много други ръководители на ОУН (б) са изпратени в концлагера „Заксенхаузен“ – в същия този печално известен „лагер на смъртта“, над чиято врата изпъква издевателският надпис „Трудът те прави свободен“.

Ако за съветските пропагандисти цялата история на Бандера и бандеровщината се свежда до германските пари в касата на ОУН и до германската униформа на бойците от батальон „Нахтигал“, за апологетите на украинския национализъм любима тема е „Бандера в „Заксенхаузен“. А и как може, „нима са нужни допълнителни доказателства, че ОУН беззаветно се е борила срещу германските окупатори, след като ръководителите на организацията са се мъчели във фашистки концлагер!“.

Не, нужни са. Преди всичко, защото като се има предвид известната жестокост на германския окупационен режим, много странно изглежда, че „вождовете на въоръжената съпротива“ не загиват в избеното помещение за изтезания или на бесилката, а дълго „се мъчат в тъмницата“, след което излизат на свобода цели и читави, без да им падне и косъмче от главите. Второ, репресиите и съпротивата невиняги са свързани – особено в условията на тоталитарна диктатура. На територията на Украйна (има се предвид нейната западна, бивша полска част) хитлеристите ликвидират един и половина милиона евреи, включително старци и кърмачета, които не представляват ни най-малка заплаха за окупационния режим. Въпреки това те са репресирани, и то не само репресирани, а убити. В годините на Големия терор (1937 – 1938) в Украйна от ръцете на друга – на червена диктатура, загиват стотици хиляди души, които в абсолютното си мнозинство не са и помисляли за борба срещу сталинската тирания. И най-последно, съвсем навреме е да си спомним в какъв именно „Заксенхаузен“ се мъчи Бандера.

Арестуваните оуновци са настанени в специалното отделение „Целенбау“, в което са държани важни персони от цяла Европа. Бандеровците се озовават в компания с бившия канцлер на Австрия Шушниг, със сина на италианския маршал Бадوليو, със сина на Сталин Яков Джугашвили, с ли-

дера на Германската комунистическа партия Ернст Телман, с бившите министър-председатели на Франция Пол Рейно и Едуар Даладие, министъра на отбраната на Латвия генерал Дамбитис и други. Честно казано, в мирния живот Бандера не биха го пуснали и до прага на политици от такова равнище. Затворниците са под защитата на Международния Червен кръст, получават писма и колети, могат да имат налични малки парични суми, свободно да се движат в лагера, да се срещат. Не може да става и дума за работа в мини и каменоломни. Положението им по-скоро е на интернирани, а не на затворени в „лагер на смъртта“.

Е, въкъщи и на свобода е още по-добре, но няма значение, тъй като през октомври 1944 г. лидерите на ОУН (по това време вече има и „мелниковци“ начело със самия Андрей Мелников!) излизат от „Целенбау“ в добро здраве. След освобождаването му Бандера е удостоен с лична среща с райхсфюрера на СС Химлер (редица автори отричат такъв факт, като съобщават, че всичко се е ограничило с прием при бригаденфюрер от СС Бергер), след което всички (и Бандера, и Мелник, и измъкнатият от нафталина хетман Скоропадски) тръгват към конспиративна вила на Гестапо, където пристъпват към създаването на поредния „украински национален комитет“...

Нека да се върнем към събитията от есента на 1941 г. Какво се случва с ОУН (б) след арестуването на нейните ръководители? Националистическите историографи дават единодушен отговор: „Организацията е преминала в нелегалност“. Ако това го приемем, в такъв случай трябва да признаем, че е била най-чудната нелегалност в историята. Нито взривени мостове, нито вдигнати във въздуха влакове, нито дръзки нападения в сметката на тази „нелегалност“ могат да се открият. Трудно е да се повярва, че е била ръководена от същите хора, които в началото на 30-те години с терористичните си актове държат в напрежение цяла Галичина. При това създадената с непосредственото участие на ОУН и комплектувана в значителна степен с бандеровски активисти „спомогателна (спомогателна спрямо германските окупационни власти!) полиция“ продължава да свирепства

в окупираната територия на Украйна, редовно сътрудничи с окупаторите и местната администрация на градове и села, създадена от „походни групи“ на ОУН. Къде и кога в историята е било едната половина от организацията да се „бори в нелегалност“, а другата да служи в полицията и зверски да се разправя с реални нелегални и партизани?

В началото на 1941 г. ОУН (б) под ръководството на Лебед провежда (забележете, на окупираната територия!) своята Първа конференция. Съвременните украински историци твърдят: „*На нея са формулирани ясно политическите цели и е подчертана необходимостта да се публикуват материали, които да възпитават населението в дух на политическа съзнателност, да разкриват германските планове за експлоатиране и колонизиране на Украйна. Тази пропаганда е разглеждана като подготвителен етап за активна борба*“. Остава да се добави, че освен „възпитаване в дух на съзнателност“ конференцията поставя задачата по-активно да се привлича съзнателната младеж да служи като „полицаи“. Вероятно, за да може със собствения си опит да „разкрива германските планове за експлоатиране и колонизиране на Украйна“.

Вървят месец след месец, започва и свършва зимата на 1941 – 1942 г., германците стигат до стените на Москва и са отблъснати, в световната война влизат Съединените щати, удавена е в кръв Ржевската настъпателна операция на Червената армия, а бандеровските „нелегални“ все още събират сили. През април 1942 г. ОУН (б) провежда Втора конференция – с аналогичен резултат в „активната борба“. „*В своята дейност нелегалните организации на ОУН залагат на пропагандирането на идеите за самостоятелност на Украйна... Нелегалното движение на ОУН не осъществява действия, които да нанасят на немците сериозни икономически или военни щети*.“ Ето че става „още по-топло“. Остава само да се уточни дали изобщо е имало действия, които са нанесли на немците поне несериозни военни загуби. А и могло ли е да ги има, след като и най-горещите привърженици на бандеровщината признават, че Микола Лебед „повече търсеше врагове сред своето обкръжение, отколкото да организира

отпор на немците... Той не желаете и да чува за организирани партизански отряди, като в едно обръщение пише: „Не може да се разпиляват силите за партизанлък“.

През юни 1942 г. ръководството на ОУН (б) отпечатва специална листовка, в която призовава украинците да не се поддават на „съветско-полската диверсия“, тоест да не оказват никаква подкрепа на партизаните. Същият призив (заповед) е повторен в края на годината в листовката „Партизаните и нашето отношение към тях“ (на съхранявания в украинския Държавен архив документ са правени два превода – от украински на немски и от немски на руски и затова не може да се говори за дословна точност на текста). В нея е казано и следното: *„Ние се отнасяме враждебно към партизаните и затова ги ликвидираме. Нашето време още не е дошло. То трябва да ни заvari обединени под знамената на ОУН (тоест под мъдрото ръководство на авторите на листовката – М. С.)... Нашата цел не е партизанска борба, а национална освободителна революция на украинските маси...“.*

Ако някой в този момент е водел въоръжена борба, това е бъдещият „командир на Армията на непокорните“, бъдещият глава на „Генералния секретариат“ на УГВР Роман Шухевич.

На 13 август 1941 г. батальон „Нахтигал“ е изтеглен от фронта и на 27 август е върнат в Германия, в учебно-тренировъчния лагер в град Нойхамер. Там скоро пристига от Южна Украйна и батальон „Роланд“. И двете части („дружини на украински националисти“, както още ги наричат в историческата литература) са разформирани. За личния им състав (включително командирите) на 21 октомври 1941 г. е създадено напълно стандартно формирование (вече без *жълто-сините* нашивки на ръкавите) – батальон на охранителната полиция (щуцманшафтсбатальон). За негов командир е назначен Е. Побигушчи, а Р. Шухевич става командир на една от ротите със звание „хауптман“ („капитан“) от Вермахта.

В течение на няколко месеца батальонът преминава бойна подготовка, след което в края на март 1942 г. пристига в Беларус, където оперативно е подчинен на 201-ва охранител-

на дивизия. До декември 1942 г. той води бойни действия за охрана на тиловия район на 3-та танкова армия на Вермахта – заедно с наказателни части на СС, под общото ръководство на известния военен престъпник обергрупенфюрер от СС Фон Бах-Зелевски. Струва си да се отбележи, че действието се развива в района на Лепел – Витебск, тоест в онази част на Беларус, която дори и най-яроствните националисти не рискуват да отнесат сред „етническите украински земи“. Какви ги вършат „борците за самостоятелна Украйна“ в горите на Беларус? „Охранявали са мостове“ – отговарят със сведен поглед сегашните адвокати на галичанските фашисти. Уви, това мнение не съвпада с написаното в собствените мемоари на Побигушчи („Мозайка от моите спомени“): *„Безусловно е, че имаше чести боеве с партизаните, прочистване на гори, нападения на местата, където бяха те... Батальонът изпълняваше добре своите задачи, което казваше и Фон Бах, споменавайки, че от всичките девет батальона, които охраняваха оперативния тил на Източния фронт, нашият батальон изпълнява най-добре задачите си...“*.

След като в събитията от 1941 – 1942 г. не могат да бъдат открити следи от антифашистка съпротива на бандеровското нелегално движение (а много би им се искало!), сегашните пропагандисти на украинския национализъм решават да се възползват от опита на врелите и кипели съветски пропагандисти (*„където като мерило за работа се смята умората“*).

Както е известно, един от крайъгълните камъни на съветската митология за войната е представата, че „приносът в разгрома на врага“ се измерва не със загубите на противника, а със собствените жертви. В съответствие с това за обосноваване на тезата за „нелегалната борба на ОУН срещу хитлеристките окупатори“ трябва да се открият арестувани (а още по-добре – разстреляни) националисти. Както вярно отбелязва К. Панкивски (в годините на войната оглавява колаборационисткия Украински краев комитет в Лвов), *„всеки желаше да покаже какъв само противник на немците и враг на Хитлер е бил винаги, как никога не е имал каквито и да било връзки с немците. Дори нещо повече, каква е била*

ролята му в съпротивата срещу немците, как са го преследвали и държали в затвора, как като по чудо е преживял годините на германската окупация...“.

Запознайте се с един от „противниците на немците и враг на Хитлер“, който само „като по чудо е преживял годините на германската окупация“. Орест Сидорович Масикович е роден на 9 август 1911 г. в Буковина – поет, музикант, журналист. Както пише за него аспирантка от Черновицкия университет (няма да ѝ пиша фамилията, младо момиче е, ако Бог позволи, ще се научи), „в края на юни 1941 г. Орест Масикович с група студенти патриоти пристигнал в град Николаев. Без да се грижи за своята сигурност, групата организираща пропагандни антигермански акции. При една от тях Орест заявил: „Немците дойдоха, за да превърнат нашата Украйна в германска колония. Но те няма да успеят, ще загубят войната!“.

Ох... Ако бъдещият кандидат на историческите науки бе потърсил някакъв учебник по история, много лесно би открил, че не само в края на юни, но дори и в края на юли 1941 г. в Николаев е можело да се крещи без възбрана, че „врагът ще бъде разбит и победата ще бъде наша“. Градът е овладян от немците едва на 16 август. Впрочем дали си струва да се укорява младата аспирантка, след като в препоръчаната от Министерството на просветата на Украйна като учебно пособие за студенти книга „История на ОУН – УПА. Събития, факти, документи, коментари“ четем: „За бургомистер на Николаев бил избран Орест Масикович. Активната украинизация дразнела фашистите, които прибегнали до репресивни мерки. Арестували Масикович и го осъдили на разстрел. Мнозина негови съратници също платили с живота си“.

Групата от „студенти патриоти“, начело на които Масикович пристига в Николаев, е „походна група“ на ОУН (м), получила наименованието ПУМА – по първите букви на командирските фамилии: лейтенант от Абвера Пулюй и стотник от „буковинските казаци“ Масикович. На 23 август германският военен комендант назначава (за никакви „избори“ не е могло да става и дума) Масикович за бургомистер на град Николаев. На тази длъжност той е точно четири месе-

ца, през които успява да подпише триста заповеди и разпореждания, много от които завършват с думите „подлежи на разстрел“.

Дейността на бургомистера кипи, спорна е. Еврейското население поголовно е ликвидирано, през ноември първите осем хиляди „остарбайтери“ са изпратени на принудителна работа в Германия. В заповед на „Министерството на източните територии“ на Розенберг Масикович е отбелязан като „най-младия и най-перспективен бургомистер на райхскомисариат „Украйна“. И най-неочаквано на 24 декември Масикович е арестуван от Гестапо. В същия ден са арестувани и бургомистерите на Житомир и Киев. За какво ли? Както е установено от Владимир Гинда и Сергей Гаврилов (материали от негова статия са използвани тук), за необуздано рушветчийство. Продавало се е всичко: ордери за „освободили се“ квартири след арестуването на обитавалите ги, освобождаване от принудителна работа в Германия, сведения за набелязани хайки по пазарите в града, райхсмарки... Немците все пак се опитват да установят на окупираната територия „орднунг“, а не пазар за разпродажба на това, което те вече смятат, че е „собственост на Райха“.

Впрочем с Масикович не се случва нищо страшно. Вместо да го разстрелят след няколко месеца го освобождават от затвора (дали корупцията и там не е била пуснала пипалата си?). След това Масикович заминава за Букурещ, където през октомври 1945 г. го застига дългата ръка на съветското правосъдие. Бившият бургомистер излежава пълната си присъда от десет години и се връща в Румъния, където мирно доживява до 1980 г. Пише стихотворения, превежда на румънски език Иван Франко и Павло Тичина...

Тази трагико-фарсова история дава нагледен пример как се фабрикуват нови митове. Да, наистина ОУН (както бандеровската, така и мелниковската) има пряко отношение към създаването на подконтролна на немците местна администрация и спомагателна полиция в Украйна. Десетки хиляди помагачи на окупаторите извършват изключително тежки престъпления, но при всяко споменаване за тях на апологетите на бандеровщината очите им стават квадратни от възму-

щение: „Как смеете! Какво отношение има героичната ОУН към презрените „полицаи“? Но само един да се намери сред хилядите колаборционисти, който да е репресиран от немците, моментално го правят мъченик сред „нелегалните от ОУН, загинали в борбата срещу нацистите“.

Аз изобщо не призовавам всички да се цапат с един и същ катран. Не всеки бургомистер или селски старейшина, арестуван от немците, е жертва на собственото си рушветчийство. В тази страшна война възникват и най-заплетени ситуации. Понякога истински нелегални принуждават някого да играе „двойна игра“, принуждават го със заплахата от смърт и разправа със семейството му – времето е такова и със „семейство на изменник на родината“ никой не се е церемонил. Някой преднамерено е дискредитиран в очите на немците – могли са да го направят или конкуренти, желаещи да заемат „доходното място“, или съветски нелегални. Най-после, има и случаи – и не единични – на искрено разкаяние, на искрено нежелание да се продължава в ролята на съучастник в злодеянията на окупаторите. Хора, които навремето са повярвали на агитацията на главатарите националисти, са се оказали в трагичното положение да избират между ешафода и безчестието. Избралите ешафода безспорно заслужават благодарната памет на потомците, но какво общо имат с тях Бандера и Мелник?

Краят на 1942 и началото на 1943 г. На южния фланг на Източния фронт германските войски стигат до Волга и почти овладяват нефтодобивните находища на Баку и Грозни. В Северна Африка почти разгромяват англичаните и се придвижват към Суец. След което става ясно, че на война „почти“ не се брои – обкръжената край Сталинград стохилядна групировка на Вермахта е разгромена, от аналогична „мишеловка“ в Северен Кавказ немците едва се измъкват, като загубите им са огромни, африканският корпус на Ромел капитулира. На север Червената армия пробива многомесечната блокада на Ленинград и възстановява сухопътната връзка с града. На юг развива сталинградския успех, преминава в настъпление и през февруари и март овладява Воронеж, Харков и Белгород.

Не успява да удържи последните две населени места, но вече е факт общият прелом в обстановката на Източния фронт. Към пролетта на 1943 година всички здравомислещи – кой с радост и надежда, кой със страх и отчаяние – разбират, че във войната срещу коалицията на трите велики държави Германия я очаква неминуемо поражение.

Сериозни изменения назряват и в Западна Украйна. През 1941 – 1942 г. там изобщо не се забелязва партизанско движение. Немногобройните диверсионни отряди на НКВД, хвърляни с парашути или проникващи от Волин през безкрайния горски масив на беларуското Полесие, веднага са ликвидирани – най-често с активното съдействие на местното население. Но за около година и половина или две окупацията украинският селянин губи и последните си илюзии по повод на германския „нов ред“, което незабавно се отразява и върху военно-политическото положение. За отбелязване е, че такъв „прелом в съзнанието“ се констатира (при това едва ли не с едни и същи думи) и от двете страни на фронта.

Например главата на „райхскомисариат Украина“ Ерих Кох през март 1943 г. докладва в Берлин: *„Населението година и половина послушно работеше под германско ръководство и не можеше да повярва, че болшевиките могат да се завърнат. Близко е до ума, че поради положението на фронта и други подобни обстоятелства (има се предвид рейдът на партизанското съединение под командването на М. Наумов – М. С.) силно нарасна пасивната съпротива на населението. Вследствие на военните събития дейността на бандите се засили навсякъде и дори се разпространи в негористите южни области“*. А в докладна записка на секретаря на Централния комитет на Украинската комунистическа партия Д. Коротченко от 23 юли 1943 г. четем: *„Настроението на населението в окупираната територия в сравнение с 1941 – 1942 г. коренно се промени. Преди част от него разсъждаваше: „Все ни е едно каква ще бъде властта. Немците също са хора, ще се приспособим и ще оцелеем“*. Сега, след две години фашистко робство, цялото население, с изключение на отявлениите врагове на съветската власт, чака скорошното завръщане на Червената армия“.

За да се разбере протичането на по-нататъшните събития, е важно да се отбележи, че положението в Галичина и Волин (двете части на това, което в руската литература е прието да се обединява под общото наименование „Западна Украйна“) е съществено различно. Към различията в историята, традицията и вероизповеданието (униатска Галичина и православна Волин) се прибавя и твърде забележимият „субективен фактор“.

Както вече беше отбелязано, Галичина е включена от немците в състава на „генералгубернаторството“ (тоест окупираната Полша). Генералгубернаторът Ханс Франк и главата на „дистрикт Галиция“ Ото Вехтер провеждат там традиционната за бившата Австро-Унгария политика на подкрепа на украинците в противовес на поляците. Освен това Вехтер е склонен да поддържа достатъчно гъвкава линия в стила на „и вълците сити, и овцете цели“. В това изцяло е поддържан от местните украински „колаборционисти“.

Още през 1939 г., веднага след разгрома на Полша, в Краков е създаден т.нар. Украински централен комитет (УКП), начело на който застава професор В. Кубийович. След окупирането на Галичина от германските войски комитетът се мести в Лвов, където е създадено неговото структурно подразделение УКК (Украински краеви комитет начело с К. Панкивски). В Галичина се издават десетки украински вестници, работят училища, болници, театри. За населението – с изключение на поголовно ликвидираните евреи – идването на немците означава връщане към разбираемите и от детството обичайни порядки на „австро-унгарщина“. Забележителен детайл е, че вербуваните (и невинаги доброволно) за работа в Германия галичани имат на дрехите си знак „У“ (украинец) и са с много по-мек режим в сравнение с остарбайтерите от „райхскомисариата“.

Волин, която е включена в състава на „райхскомисариата“, се оказва дадена за разкъсване на нацисткия изверг Ерих Кох, когото всички без изключение („десни“ и „леви“, съветски и антисъветски) историци с рядко единодушие наричат „палач на Украйна“. За кратко време той успява не само да настрои срещу германските власти местното население, но и

да провали изпълнението на „икономическите задачи“, което става причина за следващ кръг репресии спрямо ограбения до краен предел украински селянин, включително до пълно разорение на този край. Остава да се добави и фактът, че значителна част от Волин (особено североизточната ѝ част – украинското Полесие) е покрита с непроходими гори, създадени като че ли нарочно от природата за укриване на партизански отряди.

През тези гъсти гори почти точно от запад на изток минават два магистрални клона на железници: Варшава – Брест – Пинск и Люблин – Ковел – Сарни. Още една магистрала минава южно: през Галичина по линията Краков – Лвов – Тернопол. Това е всичко. Четвърта магистрала както не е имало, така и няма до ден-дневен. На тези три „конеца“ виси снабдяването на целия южен фланг на германския Източен фронт. Всеки снаряд, всеки патрон, всеки литър бензин, изразходвани от германската армия в сраженията край Сталинград, Харков, Орел и Курск, трябва да преминат през тези три точки: Брест, Ковел, Лвов. Като се има предвид, че районите в Южна Беларус с Брест и Пинск тогава влизат в „райхскомисариат Украина“, става ясно, че партизанската активност във Волин за немците не е дребна „неприятност от районен мащаб“, а стратегическа заплаха.

Технологията на войната от средата на XX век се опира върху изразходването на колосално количество боеприпаси, с което се опитват да компенсират ниската точност на системите за управление на огъня. Например за подавяне на всички огневи средства на пехотна (стрелкова) дивизия на противника по щедрите съветски норми от крайния период на войната се смята за необходимо да се изразходват 50 000 снаряда за 122-мм гаубица. Като се вземат предвид масите на артилерийския изстрел и на снарядните сандъци, това е над 2500 тона! И само за една вражеска дивизия... За петдесет дни по време на Курската битка Червената армия изразходва 14 милиона мини и снаряди от всички калибри. Освен това за фронта са необходими бензин, продоволствие и фураж, медикаменти, а от фронта в тила трябва да се извозват ранени, които по време на големи настъпателни операции са

до дваайсет хиляди дневно. Дори на икономичните немци на Източния фронт са им необходими 120 – 150 ешелона (не вагони, а именно ешелони) дневно.

За съжаление, ръководството на съветското партизанско движение не може доста време да осъзнае значението на борбата по комуникациите на противника: със скъпа цена е платено стигането до извода, че ефективността на партизанските действия не се измерва с броя на „освободените“ за половин ден села, а с този на вдигнатите във въздуха влакове. Както и да е, но от края на 1942 г. броят и резултатността на диверсиите по железопътните магистрали започват лавинообразно да нарастват: ако през юни 1942 г. са повредени и унищожени 80 локомотива и 240 вагона, през септември 1943 г. те са 650 и 2250 съответно (важно е да се отбележи, че това са германски данни, а не отчети на партизански командири!). С други думи, през есента на 1943 г. са вдигани във въздуха средно над дваайсет ешелона дневно.

По аналогичен начин се развиват събитията и в Украйна: ако през юни 1942 г. (по данни на оперативния отдел на украинския Щаб на нелегалното движение) са взривени 22 ешелона, през април 1943 г. те са вече 116. През лятото и есента на 1943 г., тоест в разгара на Курската битка, само партизанското съединение под командването на А. Фьодоров по време на операция „Ковелски възел“ вдига във въздуха 274 немски ешелона. По съветски данни пропускателната възможност на магистралата Ковел – Сарни е намалена шест пъти, а придвижването нощем на практика е прекратено.

В момента, когато германските комуникации в Западна Украйна се оказват сериозно застрашени, ръководството на бандеровската ОУН решава: „Време е! Време е да се пристъпи към създаването на въстаническа армия!“. И това не е в Галичина, където националистите разполагат с най-големи сили и влияние, а във Волин. По-близо до магистралите.

В скоби ще отбележим, че в съответствие с указа на бившия президент на Украйна Виктор Юшченко като дата за създаването на УПА трябва да се смята 14 октомври 1942 г. Това е денят на Покрова на Пресвета Богородица, която по многовековна традиция се смята за защитник на право-

славния народ. Точно към тази дата е изнамерен и епизод на боен сблъсък на въоръжен отряд на оуновци с немците... При цялото ми уважение към чувствата на вярващите подобен способ за датиране на исторически събития малко се различава от приетия в бившия СССР (и днес в Русия) Ден на създаване на Червената армия, натъкмен за 23 февруари 1918 г., тоест за деня на паническото бягство на матросите на другаря Дибенко от бреговете на Нарва.

Политическото решение за необходимостта да се създадат собствени въоръжени сили (в онзи момент те получават наименованието „Украинска освободителна армия“, а като „Украинска въстаническа армия“ по това време действат въоръжените отряди на Тарас Боровец) е прието на Третата конференция на ОУН (б), състояла се от 17 до 21 февруари 1943 г. Ядро на личния състав на бъдещата армия стават активисти на ОУН, служещи в „спомогателната полиция“. В периода от 15 март до 10 април 1943 г. по заповед на бандеровското ръководство не по-малко от 4000 – 5000 души „полицаи“ в организирани групи по няколко души (което не без учудване отбелязва в донесенията си партизанското разузнаване) с оръжие и снаряжение отиват в гората.

Младшият и средният команден състав е в значителна степен от бойци на щуцманшафтс батальона под командването на Побигушчи, събрал в Беларус богат опит в борбата срещу съветските партизани. Поклонниците на бандеровщината дружно ни уверяват, че „през декември 1942 г. бойците от батальона отказват да продължат службата си във Вермахта“. Оказва се, че прехваленият немски „ред“ е такъв – щом не желая да воювам, няма да го правя! Вместо да разстреля „отказалите“ в най-близкия овраг германското командване в лицето на обергрупенфюрера от СС Фон Бах-Зелевски им благодари за вярната служба и ги пуска на „свободни занимания“. Бойците и командирите пристигат в Лвов, където „се опитва да ги арестува Гестапо, но Побигушчи и Шухевич като по чудо избягват ареста“.

След това чудодейно спасение (как да не си припомним вица за „неуловимия Джо“) майорът от Вермахта Побигушчи се превръща в командир на полк от дивизията Вафен

СС „Галиция“, чието изграждане започва в Лвов в началото на март 1943 г. (интересно съвпадение на дати?). Шухевич пък благополучно напуска Лвов, прехвърля се във Волин, където става един от главните организатори на формиращата се бандеровска „армия“ (истината е, че като първи командващ е назначен ръководителят на ОУН (б) в северозападните украински земи, тоест във Волин и Полесие, – трийсет и две годишният Дмитро Клячкивски; Шухевич го сменя на този пост едва в късната есен на 1943 г.).

Ако се вярва на бандеровските пропагандатори, новородената армия постига огромни успехи. В брошурата „Кои са бандеровците и за какво се борят“ (издадена нелегално през 1950 г. на украински и руски език, с автор началникът на политико-възпитателния отдел на Главния щаб на УПА Пьотър Федун – Полтава) четем: *„През 1942 – 1944 г. под изключителния контрол на УПА са цели райони в Полесието, във Волин, в Карпатите, отделни горски масиви в Галичина“*. Ако това е истина, дискусиата с кого и срещу кого е воювала УПА може да се смята за приключена. Ако „цели райони в Полесието и във Волин“ са били под контрола на бандеровците (при това под „изключителния контрол“!) и на тази територия две години са вървели от запад на изток германски ешелони с боеприпаси, ролята на ОУН и УПА е ясна – те са били съюзници на Германия. Дори не „доброжелателни неутрални“ (транзитирането на военни товари, и то по време на бойни действия, не е съвместимо с понятието „неутралитет“), а именно съюзници. Но тъй като „изключителният контрол“ съществува само илюзорно, въпросът за целите и задачите, поставени пред бандеровската УПА, все още остава открит.

Този въпрос наистина е много сложен, а освен това и старателно оплетен от дългогодишната пропагандна „война“. Без да дръзвам да го реша в рамките на малка обзорна статия, ще приведа само няколко авторитетни мнения и свидетелства.

На 2 август 1943 г. Васил Макар (в този момент началник на бандеровската служба за сигурност в северозападните украински земи, тоест голям ръководител, пряко участвал в

създаването на УПА) пише на брат си Владимир писмо, в което говори за обстоятелствата около тези неща: „...Въстаническа акция на северозападните и частично на източните терени трябваше да започнем и това не беше преждевременно, както казват някои, защото всичко можеше да ни се изплъзне от ръцете. От една страна, започнаха да се множат атаманчетата като Булба-Боровец, а от друга – „червената“ партизанина започна да залива терена... Второ, още преди нашата въстаническа акция немците бяха започнали да унищожават селата... Избиваха всички хора и палеха постройките. Поради това много тръгнаха да бягат в горите и да блуждаят из тях, спасявайки се кой както може. Започнаха грабежи, други отидоха при партизаните комунисти, при Булба и т.н. Затова бяхме длъжни организационно да обхванем тези хора в горите. Това са двете основни причини за нашата въстаническа акция.

Има и трета, с морален характер. Дочуха се гласове: „Къде е това ръководство? Защо не поставя задача да се бият немците?“ и т.н. Сега запушихме устите на бърборковците, а революцията превърнахме в дело на цялото общество. Тежестите на борбата разпределихме върху раменете на цялото общество, което, желае или не, трябва да ги носи...“.

По-добре няма как да бъде казано: положението е започнало „да се изплъзва от ръцете“, а народните маси да се „спасяват кой както може“ или дори да стават партизани и да бият немците, без да чакат ръководни указания от бандеровското ръководство...

Не на последно място в това ръководство е и получателят на писмото Владимир Макар – от отдела за агитация и пропаганда. В същото това лято на 1943 г. той пише статия, в която описва създаването се във Волин положение: „До началото на 1943 г. преследваните от германските окупатори украинци, заплашени от смърт на място или от каторга в „Райха“, бяха принудени главно да търсят пристанища в редовете на „червените“ партизани, въпреки че виждаха тяхното враждебно отношение спрямо стремежите на Украйна за независимост... Бошевишките партизани

още през 1942 г. бяха овладели цялото Полесие и северния горист район на Волин... Първите организирани прояви на отрядите на УПА са през февруари и март 1943 г. Щабът на УПА преди всичко трябваше да предвиди овладяването на добри стратегически позиции за разгръщане на бъдещи планови акции. Най-добрите позиции във Волин и Полесие бяха в ръцете на „червените“ партизани. Тях преди всичко трябваше да овладеем. Така се стигна до първите боеве на УПА с червените партизани...“.

Можете да не се съмнявате, че след първите боеве идват нови и нови. В донесенията, отчетите и мемоарите на партизанските командири тази тема – боевете срещу въоръжените отряди на украинските националисти – присъстват постоянно.

„Отряд „Хрущов“ на 14 юни изпращаше ранени на лежището. В горите край Ракитно (на сто километра североизточно от Ровно – М. С.) съпровождащите ги 130 партизани бяха нападнати от 600 бандеровци. Два и половина часа се водеше ожесточен бой, стигна се едва ли не до ръкопашна схватка... Националистите се биеха здраво. Отстъпиха едва след като понесоха големи загуби – около 40 убити и 150 ранени...“

На 8 юли от командира на отряд „Сталин“ (съединението на А. Фьодоров): „Вчера се натъкнахме на вражески отряд от 300 души, въоръжени с картечници, автомати и минохвъргачки. Обстановката е кофти, но настроението е бодро... Навремето всеки храст беше за партизанина крепост, но сега този храст е смърт за партизаните, понеже врагът вече е в гората и добре я познава... Както и да се погледне, коварен враг. Немците невинно се пъхат в гората, а тези гадини са в нея и по селцата. Затова националистическите банди са далеч по-опасни от немските наказателни отряди...“.

Също от него, 7 август, от района на ковелския железопътен възел: „Пречат ни по всички възможни начини – на нас, партизаните, да се доближаваме до железопътните линии, организират ни засади навсякъде, като така ни държат на страни, но ние с оръжието, с духа, с волята си горим и ги пращаме на...“.

Съветските („червените“) партизани са най-силният, но не и единствен въоръжен противник на бандеровците. Те най-напред нанасят съкрушителен удар по отрядите на Тарас Боровец (с псевдоним Булба). Боровец не е „червен“, дори не може да бъде наречен и „бледорозов“. Атаманът действа от името на емигрантското правителство на Украинската народна република (антиболшевишко, „петлюровско“ правителство, контролиращо значителна част от Украйна през 1918 – 1920 г.) и на нейния „президент“ Андрей Левицки. Още в края на 1932 г. Боровец създава в Полесие-то нелегална организация, наречена „Украинско национално възраждане“. Тя е малобройна и нейният ръководител в края на краищата попада в концлагера „Берьоза-Картузск“. Военното поражение на Полша освобождава затворниците, сред които е и Боровец. През август 1940 г. той нелегално преминава границата на вече съветска Украйна и пристъпва към създаването на структурите на бъдещата Украинска въстаническа армия.

В написаната след войната в Канада книга със спомени „Армия без държава“ Боровец описва първите дни на съветско-германската война в следния стил: „... *Част от фронтите чекисти и комисари, непробити или неразстреляни от съветския войник, с автомобили и коне денем и нощем бягаха през гори и блатата на изток. Зад тях пъплеше облак от местни енкаведешници, милиционери, секретари и оглавяващи всички районни и областни комитети, които дотогава като мишки и пиявици източваха живата кръв на нашия народ...*“.

Боровец не само наблюдава тези събития. Създадените от него въоръжени отряди вземат активно участие в тях – обстрелват отстъпващите подразделения на Червената армия, ликвидират диверсионни групи на НКВД, организират органи на местно самоуправление. Съгласувано с командването на Вермахта Боровец създава в района на Сарни – Олевск (североизточно от Волин) нещо като „антипартизанска република“. С други думи, за бандеровците той следва да е „напълно свой“. Стреми се към обединяване на силите с ОУН, пътува за преговори в Лвов, но в непреодолимо препятствие

се превръща нежеланието на Лебед и сие да делят с когото и да било дори трохите на „властта“.

Към пролетта на 1943 г. в отрядите на Боровец (същите и УПА, и „Полеска сеч“) имат 5000 – 6000 души. Това е сериозна сила и бандеровците се отнасят към нея много сериозно. След като създават значително числено предимство (към лятото на 1943 г. бандеровската „армия“ наброява 20 000 – 30 000 души), надмощие във въоръжение и военна подготовка на командния състав, бандеровците поставят пред Боровец ултиматум. Той трябва да им предаде наименованието („Украинска въстаническа армия“), оръжието и личния състав. Напразно атаманът се обръща към съвестта на *заслепените тоталитаристи*, напразно („Открито писмо“ от 4 август 1943 г.) ги засипва с поток от реторични въпроси: *„След такива категорични възгледи ще си позволя да Ви запитам: за какво се борите? За Украйна или за ОУН? За украинска държава или за диктатура в такава държава? За украинския народ или само за своята партия?“*. Напразно призовава смазаното от терора население: *„Трудещи се на Украйна! След като бандеровските фашисти започват да хвърлят сред народа демократични лозунги и да разправят, че те също се борят за единство и за пълна свобода на трудещите се, защо тогава разбиват това единство със стремежа си да установят безконтролна диктатура...“*.

Един след друг отрядите на „Полеска сеч“ са обкръжавани и ликвидирани – командирите са предавани за „дознание“ в ръцете на службата за сигурност, редовите въстаници са разоръжавани и им е предлагано доброволно да влязат в редовете на бандеровската УПА. Тези, които не желаят, са разстрелвани на място. Влезлите „доброволно“ остават под постоянно наблюдение от службата за сигурност и се ликвидират при най-малко подозрение или пък просто в рамките на поредната кампания за „чистка на редиците“. На 19 август 1943 г. бойци от бандеровската служба за сигурност атакуват щаба на „Полеска сеч“ и пленяват жената на атамана, която по време на разпита е измъчвана до смърт. Ръководството на ОУН (б) в специално съобщение дори разяснява, че Ана

Боровец „е била полска шпионка сред украинците“, поради което е „осъдена от революционния трибунал“...

При такава заетост дали на бандеровците са им оставали сили и време за борба срещу немците? Странен въпрос, не е ли така? Кой не помни знаменития ред от дневника на комисаря Руднев: „*Националистите са наши врагове, но те бият немците*“. Цитирали са го хиляда и един пъти: че как може, самият комисар на легендарния Ковпак (като че ли и евреин) го признава... Е, извинявайте, панове, но не аз съм този, който е започнал разговора за дневника на Руднев.

Този ред съществува в дневника. Ето и записаното на 24 юни 1943 г.: „...*В тези дни, а особено в последния ден, нервите дотолкова бяха напрегнати, че аз второ денонощие почти нищо не бях ял. Защото политическото преплитане тук е такова, че трябва яко да се мисли. Да се убие, е много просто, но трябва да се направи така, че подобно нещо да се избегне. Националистите са наши врагове, но те бият немците...*“.

Нито аз, нито повечето от читателите ми „не са и помирисвали истински барут“. Благодаря за това на съдбата. Но се надявам, че всеки е бил на туристически поход и може да оцени до каква степен на нервен и физически стрес трябва да стигне човек, за да не може в гората, „на свеж въздух“, да поеме парченце хляб... В такова състояние какво ли само не може да ти се привиди... Ако се съди по дневника, по-нататък комисарят не е изпитал подобен срыв, но споменаванията за „националистите“ вървят едно след друго.

Записано на 30 юни: „...*Омръзна ми комедията с тези негодници. Събрала се е всякаква националистическа папlach, никак не е трудно да бъде разбита, но това ще бъде в полза на немците, а и ще настроим срещу себе си западните украинци. Сред тях само върхушката е идейно силна, а основната маса е сяло оръдие в ръцете на националистическите нехранимайковци...*“.

Записано на 2 юли: „...*В наши ръце попаднаха редица ценни националистически документи, които показват пълно сливане на германските фашисти с украинските националисти. Има писмо на Мелник, един от националистическите*

ръководители, до германските власти [с молба] да им бъде помогнато с оръжие за борба с Московията... Няма съмнение, че върхушката на националистите мами редовата маса, че води борба срещу немците, а всъщност заедно с немците и с тяхна подкрепа води борба срещу съветската власт...“.

Записано на 5 юли: „...Гръбнак и основа на Украинската въстаническа армия са полицейските западни области. След завладяването от германците на западните украински области кулаците и репресираните елементи отидоха в полицията, която грабеше и убиваше еврейски семейства и с тези грабежи живееше. Когато немците им ограничиха дажбата, цялата тази черносотническа гадост, ръководена от националистите, грабна даденото ѝ от немците оръжие и отиде в гората. Там те се обединиха в сотни и си поставиха като първа задача безпощадното колене на полското население. Започна нещо страшно, в цели села и райони полското население беше най-зверски избивано, бяха зверски измъчвани и убивани деца, жени и старци, а всички постройки бяха изгаряни. Няма съмнение, че служилите при немците полицаи [изиграха] главна роля в това национално избиване...“.

Записаното в дневника на Руднев на 5 юли 1943 г. е по горещи следи (уви, в дадения случай широко разпространеният израз придобива много мрачен подтекст) и е свидетелство за най-главното, най-мощното действие, осъществено от бандеровските УПА и службата за сигурност. Неслучайно извършването на това изключително тежко престъпление (по действащите норми на международното право престъплението, свързани с геноцид, нямат срок на давност) с неподправена ярост се е отричало и се отрича от апологетите на бандеровщината. Казано по-точно, фактът на масови убийства на полско население във Волин вече не се отрича от никого. На практика няма място и за дискусия за мащабите на клането – 60 000 са убитите само във Волин (без да се смята Галичина, където клането започва по-късно и е с по-малък размах). И това е само за населените пунктове, за които полски изследователи са успели да съставят конкретни списъци

на загиналите. Ясно е, че общият брой на жертвите е значително по-голям. Предмет на яростна дискусия са причините за станалото и ролята в това на ръководството на ОУН (6).

При най-безсрамните автори клането се нарича „въоръжени сблъсъци между отрядите на УПА и Армия Крайова“. Ето ти я и полската партизанска армия, състояща се от три четвърти от жени и деца... Тоест „поляците започнаха първи“. Остава да се запитаме: защо? Преди началото на войната, през 1939 г., във Волин (според оценките на различни автори) поляците не са повече от 15 – 18 % от населението, като по-голямата им част е съсредоточена в градовете, а в селата са предимно украинци. След анексирането на тези територии от Съветския съюз значителна част от полското население е депортирана в Сибир и Северен Казахстан. По-специално на практика поголовно са изселени (ако не са били арестувани като „шпиони и врагове на съветската власт“) така наречените колонисти – полски селяни, на които властите на втората Жеч Посполита предоставят най-добрите земи в източните покрайнини. Към момента на началото на втората хитлеристка окупация на Волин поляците не са повече от 7 – 8 % от селското население, разпръснато сред море от украински села и селца. Всъщност остават точно тези, които са живели стотици години по тези земи рамо до рамо с украинците. И те ли са хората, които в пристъп на масова лудост започват да колят десетократно превъзхождащите ги по численост украински съседи?

Последният „отбранителен рубеж“ на адвокатите на бандеровщината изглежда така: *„Терорът се разгръщаше стихийно и масово като реакция на двайсетгодишните унижения и насилия от страна на полските власти... Ръководството на ОУН и командването на УПА известно време просто си затваряха очите за това, което се вършеше“*. Просто си затваряли очите. От срам, както би могло да се допусне...

Преди да преминем към цитиране на документи, ще се обърнем към фрагмент от книгата „Горчивата истина“, написана в Канада от украинския историк Виктор Полищук. Авторът е роден и е израснал във Волин, в селско семейство.

Животът, порядките и обичаите на този затънт, беден район ги вижда със собствените си очи: „Аз, както и моите сестри, съм възпитан в украинско патриотично семейство, което обаче нямаше нищо общо с презрението към поляци и евреи. Най-близкият ни съсед беше евреинът Гершко, с когото татко и мама говореха изключително на украински, както и ние, децата, с неговите деца. Никога помежду ни не е имало кавги, а на еврейската Пасха съседът ни даваше маца¹.

В нашето градче нямаше украинско училище, поради което ходех в полско, а да чета и пиша на украински ме научи татко. След като през 1939 г. завърших седми клас, положих изпит за търговската гимназия в нашето градче, но войната и арестуването ми на 17 септември 1939 г. от болшевиките зачертаха плановете за по-нататъшното ми обучение. Всички ваканции ние, децата, прекарвахме на село, при дядо и баба. Нито от тях, нито от когото и да било в селото тогава не чух лоша дума по адрес на поляци или евреи. Селото беше еднонационално, украинско, спокойно, работещо. Характерно беше, че никога, нито през лятото, нито на Рождество или Пасха, не бях видял пиян човек. При моите дядо и баба на година се изпиваше не повече от половин литър горилка²: по чашчица изпиваха дядко, татко и чичко Иван. Къщите нямаха ключалки, вратите се залостваха с пръчка, което означаваше, че въщи няма никого. За кражби никой не беше и чувал...“.

Същото можем да прочетем и в безкрайно много други спомени, а по-възрастните биха могли да са го чували и от своите родители. Така са и живеели: работели са от зори до мрак, на големи празници са изпивали по чашчица горилка, вратите са залоствали с пръчка. Искат да ни убедят, че тези хора толкова много са се обидили на полската власт, че четири години след разгрома и изчезването на втората Жеч

¹ Маца – безквасен хляб в еврейската кухня, приготвян специално за този празник. – Бел. пр.

² Горилка – украински твърд алкохол, съответстващ на руската водка. – Бел. пр.

Посполита „стихийно и масово“ са се вдигнали да колят, секат с брадви, мушкат с щикове, режат с триони полските си съседи. Като този „стихийен взрив на народно възмущение“ е станал точно там и точно тогава, където и когато са се появили въоръжените отряди на УПА. При това във всички останали райони на Украйна няма и помен нито от масови, нито дори от единични случаи на антиполски прояви, а в Галичина клането започва приблизително половин година по-късно, като отново „съвпада“ по време с организирането на въоръжените отряди на украинските националисти. Това стихийност ли се нарича?

Тоталната етническа чистка („пълно отстраняване на всички придошли от украинските земи“) е програмирана от „бащите основатели“ на ОУН още през 1929 г. През 1943 г. се появява най-после инструментът (УПА), с чиято помощ може да започне това отстраняване. За каква стихийност може да става дума в такъв случай? А и никой (никой от тези, които лично са били запознати с положението) не говори за „стихийност“. Микола Лебед (благополучно избегнал наказанието и прехвърлил се отвъд океана) в мемоарите си с гордост (!) пише: *„Поляците получиха заповед да напуснат терена и повечето доброволно я изпълниха, а недвижимото им имущество стана собственост на украинския народ“*.

Съхранил се в украински държавен архив документ позволява да се уточни конкретното съдържание на това, което Лебед нарича „заповед“ и „доброволното“ ѝ изпълнение: *„Като се има предвид позицията на полското правителство по въпроса за сътрудничеството със Съветите, е необходимо поляците да бъдат изгонени от нашите земи. Моля това да се разбира така: да се даде на селското население указание в продължение на няколко дни да се насочи към изконните полски земи. Ако не го изпълни, да се изпращат бойци, които да ликвидират мъжете и да налят домовете и имущество. Още веднъж обръщам внимание поляците да се призовават да напускат земите, а едва след това да се ликвидират, а не обратното. Моля на това да се обръща специално внимание...“*.

Като се има предвид кадровият състав на УПА през ля-

тото на 1943 г. („гръбнак и основа на Украинската въстаническа армия са полицейските западни области“) и оформилите се при „полицайте“ за година и половина навици и потребности, не е за учудване, че практическото изпълнение на заповедта за етническа чистка във Волин е съпроводено с масови „нарушения на националистическата законност“ и далеч надхвърля рамките на предписаното от ръководството на ОУН „доброволно“ изгнание на поляците. Безбройни свидетелства на очевидци на „волинското клане“ са запазили подробности, каквито не биха рискували да бъдат показани в нито един филм на ужасите. Всъщност и аз не желая да превръщам тази статия в пособие за начинаещи садисти, нито пък да се сблъскам с обвинението за опит „да потискам психиката на читателя“. Затова ще приведа само разказа на В. Полищук за събитията, станали с негови близки роднини. Разказ твърде съдържан и страшен точно с извършваните престъпления като нещо в реда на нещата:

„През лятото на 1943 г. леля ми Анастасия Витковска тръгнала със съседка украинка към намиращото се на три километра от Дубно село Тараканів. Разговаряли на полски, понеже леля ми, неграмотна жена, родом от Люблинско, не била успяла да научи украински. Тръгнали, за да разменят нещо за хляб, защото леля ми имаше шест деца. Никога нито тя, нито чичо, също човек неграмотен, не само че не бяха се месили в каквато и да било политика, но и нямаха и най-малко понятие за нея. Но и нея, и съседката украинка бандеровците ги убили само защото говорили на полски. Убили ги зверски, с брадви, и ги захвърлили в крайпътната канавка.

Родителите на жена ми живеяха преди войната в Полесие. Баща ѝ беше чех, а майка ѝ – полякиня. След като в началото на 1943 г. в южната част на Полесието започнали масови убийства на поляци, цялото семейство избягало в Кременецко при роднини на таткото, в село Угорск. Веднъж познат украинец съобщил на бащата на жена ми, че УПА се готви да ликвидира семейството му. Те избягали в Кременец. Някой бил видял, че този млад украинец разговарял с бащата на жена ми. Него, след като го заподозрели в

„измяна“, го обесили наред селото с табела на гърдите: „Така ще бъде с всички изменници“. Не позволили обесеният да бъде свален няколко дни...“.

Най-кървав е юли през 1943 г. На 11 – 13 юли бандеровски отряди „стихийно“ нападат около сто и петдесет населени места, в които живеят поляци. Според различни оценки през трите дни загиват от 12 000 до 30 000 души. Точно след тези събития е Третият велик (извънреден) сбор на бандеровската ОУН, на който са приети толкова галещите слуха на „демократичната публика“ резолюции за „свобода на народите“, равенство на всички граждани в Украйна и други права на зверски убиваните хора. В името на истината трябва да се каже, че дори сред членовете на бюрото на централното ръководство на ОУН (б) възникват разногласия по въпроса за отношението към организираното във Волин клане, но в крайна сметка мнозинството (включително Роман Шухевич) застава на страната на командващия УПА Клячкивски – главният организатор на антиполската кампания.

В резолюцията на Третия велик сбор е записано: *„УПА се бори срещу руско-большевишките и германските завоеватели“*. Аз не съм в състояние да схвана съкровения смисъл на тази формулировка. Как е възможно едновременно да се бори и срещу едните, и срещу другите? Е, могъщият слон с един удар на огромния си крак би могъл да размаже двете биещи се мушици. Можем да си представим и откачено кученце („за безумството на храбрите пеem ние песни“), което е решило да нападне едновременно два слона. Но как мухата (в сравнение с военния потенциал на Германия и СССР няколкото десетки хиляди въоръжени с леко стрелково оръжие бойци на УПА са именно „муха“) може едновременно да се бори с два биещи се слона?

Всеки удар по „червените“ партизани няма съмнение, че помага на немците, като укрепва позициите им на окупираната територия. Всеки взривен германски ешелон би отслабил бойната мощ на Вермахта и приближава деня на идването на Червената армия в Западна Украйна (може би точно затова не може да се открие нито една диверсия по железниците в сметките на УПА). Въпреки каквато и да било логика обаче

въоръжени стълкновения между немци и бойци на УПА все пак има. И то немалко (в Украйна дори е издаден сборник „100 победни сражения на УПА срещу германските войски“). При по-детайлно запознаване с подобни факти въпросите стават още повече. *„На 19 август 1943 г. беше предприето настъпление към Камин Каширски. В акцията участваха куренът на Назар-Крига, сотнята на Лисий и сотнята на Кубик. Добре планираната акция започна в ранната утрин и завърши в 17 часа. В рамките на деня целият град беше очистен от врага. Загубите му бяха 120 убити (полски полицаи и войници на Вермахта). Загубите на УПА бяха двама ранени“.*

Вие разбрахте ли нещо? Аз – не. От ранна утрин до пет часа следобед е воден бой, противникът има сто и двацет убити, а собствените им загуби са двама ранени? Дали зад това победоносно донесение не се крие класическа история на погром? От сутринта до вечерта, без да бързат, с кеф са клали поляци, а убитите мъже са били отбелязани като „полски полицаи“. За нещастие, в градчето е имало и няколко германски войници, които са се опитали да прекратят избиването – ето ти ги и двамата ранени сред нападателите...

Или пък гръмката история за ликвидирането от бойци на УПА на ветерана от хитлеристката партия, обергрупенфюрер от СС (което е ни повече, ни по-малко от генерал-полковник по „скалата“ на воинските звания!), началник на щаба на СА Виктор Лютце. На 2 май 1943 г. този изпечен нацист уж лично бил застанал начело на танкова колона, която тръгнала да се сражава с УПА, но била безславно разбита заедно с нейния командир. Лютце наистина загива точно в този ден. Заедно с него, но в автомобилна катастрофа, загива дъщеря му Ирма. Осемгодишната Фрида и баба ѝ Гизела живи са закарани във военната болница на Потсдам. Това обаче става на две хиляди версти¹ от най-близкия отряд на УПА... Е, то и така ни бяха учили на млади години: „догматизъм, фанатизъм, илюзионизъм“. Нали, уважаеми читателю, не сте забравили с какво започва всичко?

¹ Верста – стара руска мярка за дължина, равна на 1066,781 метра, употребявана до въвеждането на метричната система. – Бел. пр.

Така или иначе, „странната война“ на УПА срещу германци и съветски партизани едновременно не продължава дълго – от ранната пролет до есента на 1943 г. В отчет от 13 ноември 1943 г. ръководителят на „райхскомисариат Украйна“ Ерих Кох с удовлетворение констатира, че въоръжените отряди на националистите водят боеве с партизаните, като не появяват активност спрямо немците. И това не е за учудване, имайки предвид, че още на 27 октомври 1943 г. „главният референт“ на службата за сигурност Микола Арсенич (с псевдоним Михайло) подписва заповед, в която под страх от разстрел се забраняват каквито и да било „самоволни“ нападения над немците.

През октомври – ноември 1943 г. съветските войски стигат до Днепър и форсират реката на широк фронт. В началото на 1944 г. части на Червената армия пресичат бившата съветско-полска граница и заемат град Сарни. Голямата война стига до Западна Украйна. Към средата на април 1944 г. фронтът вече минава по линията Ковел – Броди – Тернопол – Черновци. След което настъпва продължителна „оперативна пауза“, която на 13 юли 1944 г. е сменена с грохота на канонадата на започналата Львовско-Сандомирска настъпателна операция. Към края на месеца на практика цяла Галичина е в ръцете на Червената армия, като немците удържат само района на Дрогобич, в междуречието на Днестър и Сан.

По това време бандеровските игри с „войната на два фронта“ са прекратени окончателно. През януари – февруари 1944 г. започват първите срещи и разговори – засега още на равнище „полеви командири“, но на 18 април 1944 г. самият Клячкивски (в онзи момент е командващ на УПА „Север“) пише писмо на командващия група армии „Северна Украйна“ на Вермахта, в което предлага сътрудничество и го моли да осигури действията на отрядите на УПА с оръжие и боеприпаси. В началото на юни 1944 г. в Львов се провеждат официални преговори между представителя на централното ръководство на ОУН (б) Иван Гриньох (Герасимовски) – бивш капелан на батальон „Нахтигал“, един от организаторите на „провъзгласяването на независимостта“

на 30 юни 1941 г., и представители на командването на Вермахта и Абвера.

Страните съгласуват план за по-нататъшни действия, в съответствие с който ОУН трябва да осигурява на немците разузнавателна информация и да провежда широкомащабна диверсионна дейност в тила на настъпващата Червена армия. Немците пък поемат задължението да предадат на бандеровците голямо количество стрелково оръжие, боеприпаси, радиосвързочни средства, медикаменти. Както сочат съвременни украински историци, през 1944 г. немците предават на УПА около 10 000 тежки и леки картечници, 26 000 автомата, 72 000 пушки, 22 000 пистолета, 100 000 ръчни гранати, 300 полеви радиостанции.

Едновременно с това бандеровците се опитват да „опипат почвата“ за сближаване със западните съюзници. За целта, отстъпвайки пред презрението си към традициите и нормите на англосаксонската демокрация, трябва да се възпроизведе „представителен орган“, който да не е свързан явно с Бандера, ОУН и предишното дългогодишно сътрудничество с Германия. Между 11 и 15 юли 1944 г. в Карпатите, в гора близо до Самбор, се събират дваисет души, които се обявяват за Украински главен освободителен съвет. Назначен е дори „президент“, какъвто става формално несвързаният с ОУН Кирил Осмак. Шухевич, който все по-активно измества Лебед от „главните роли“, застава начело на Генералния секретариат на УГВР. Впрочем тези усилия се оказват безплодни. След всичко случило се, след съучастието на украинските националисти в геноцида над евреите и пряко организираното от тях клане на поляци не може да става и дума за политически съюз, за признаване от Запада на бандеровските „правителства“ и „парламенти“.

След пълното изгонване на германските окупатори от територията на Украйна (август 1944 г.) започва нов – и последен – етап в историята на ОУН – на борба срещу съветската власт, Червената армия и НКВД. Точно по това време е началото на стремителното нарастване числеността на УПА. Ако към края на 1943 г. тя не надвишава 30 000 – 40 000 души, година по-късно, според различни автори, тя вече разполага

със 70 000 – 100 000 души. Огромно количество въоръжение, оставено от отстъпващите немци, става важна, но не и единствена причина за разрастване редиците на УПА. Въстаническата армия престава да бъде такава дори и по наименование – бандеровците преминават към „доброволно-принудително“ мобилизиране на селската младеж. За отклоняване от „призоваването“ следва бой с шомполи, разоряват се стопанства, а особено злостните „клинчеши“ се разстрелват. Важен (а може би и най-съществен) източник за многохилядното попълване стават „клинчеши“ от съвсем друг характер – бягащите в гората подлежащи на призоваване, които не желаят да служат в Червената армия.

За този период, за тази страшна страница в историята на Украйна е писано толкова много, че някои читатели вече са забравили, че историята на ОУН е започнала петнайсет години по-рано, а и УПА е възникнала не в резултат на непорочно зачатие през лятото на 1944 г. Колкото и да е странно, но съвременната украинска и традиционната съветска историография (или по-точно казано, псевдоисторическа митология) се оказват единни в нежеланието си да си спомнят за първите страници от историята на ОУН, за събитията от 1929 – 1944 г., когато са създадени ръководните кадри на ОУН, определени са „лицето“ на движението, идеологията, приоритетите, съюзниците и противниците му.

Позицията на апологетите е разбираема. Колкото и да се упражняваш в словесна еквилибристика, фашистката идеология на движението и дългогодишното сътрудничество с хитлеристка Германия не украсяват портрета на благородните герои. По-просто и удобно е да се зачертаят тези години от историята. Съветската пропаганда пък е уверена, че по-голямо престъпление от нежеланието да се влезе в колхоз не може и да се измисли. Затова, когато решава задачата за опозоряване на „буржоазните украински националисти“, тя се съсредоточава точно върху събитията от следвоенните години. А всяко споменаване, че на териториите на Източна Полша, „освободени“ през септември 1939 г. по споразумение с Хитлер, са живеели поляци, за комунистическите историци не е твърде приятно. В резултат основното престъпление на

бандеровците – „волинското клане“, е забравено, изтрито от паметта, забранено за споменаване във всички учебници.

Без да се опитваме да обхванем необятното в рамките на една статия, ще отбележим само три момента, които са важни за разбирането на събитията от последния етап на историята на ОУН.

Представата, че стохилиядната „армия на непокорените“ е воювала, воювала и воювала, докато в неравните боеве не загива до последния човек, е погрешна.

Първата амнистия за участниците в бандеровското движение е обявена още на 12 февруари 1944 г. („В името на правителството на УССР гарантираме на всички участници в УПА, които преминат на страната на съветската власт, които честно и напълно скъсат всякакви връзки с оуновците, които искрено и изцяло се отрекат от борбата и враждебните замисли срещу Червената армия и съветската власт, пълно опрощаване на тежката им грешка, на миналите им провинения пред родината.“). На 27 ноември 1944 г. е обявена втора амнистия, като в документа е казано, че правителството на УССР амнистира както редовите участници в нелегалното движение, така и ръководителите, ако те „честно се покаят пред народа и поемат по трудов път“.

Тези призови не остават без отговор – към началото на 1945 г. се явяват, признавайки вината си, около 17 000 участници в УПА и ОУН. Има и случаи на организирано масово напускане на горите. Например през февруари 1945 г. във Вижницки район на Черновицка област в пълен състав (около 400 души) слага оръжие куренът (батальонът) под командването на някой си Перебийнис.

След края на войната, на 19 май 1945 г., е обявена трета, а на 5 ноември и четвърта амнистия. Този път явяването е значително по-засилено – войната е приключила и криещите се по горите „кръшкачи“ са сметнали, че е добре да се предадат на властите. Ако се съди по доклад на НКВД на СССР от 22 ноември 1945 г., в периода от февруари 1944 до 1 ноември 1945 г. в Западна Украйна се предават 99 219 „бандити и отклонили се от служба в Червената армия“. В аналогичен отчет на НКВД на УССР се твърди, че към 25 май 1946 г. са

се предали 115 000 души. Съвременният украински историк Д. Веденеев (всъщност твърде благосклонен към ОУН и нейните лидери) пише за 113 000 „активни участници в съпротивителното движение и отклонили се от служба в Червената армия“, които са се предали на властите от 1944 до септември 1949 г. С всички уговорки, свързани с неизбежните за съветската бюрократична система надписвания, посочените числа говорят, че мнозинството оуновци не са „упорствали в безумието си“ и са сложили оръжие през първите 10 – 15 месеца след прогонването на немците от територията на Западна Украйна.

Вторият момент, също свързан с въпроса за реалната продължителност на въоръженото противостояние и мотивацията на участниците, се отнася да мащабите и жестокостта на „вътрешния терор“, провеждан от бандеровската служба за сигурност.

Както във всяка екстремистка, антидемократична организация от „вождистки“ тип, и в Организацията на украинските националисти възниква секретна наказателна служба, която с течение на времето все повече и повече „мачка“ организацията. В този смисъл историята на взаимодействието на ОУН и службата за сигурност много точно повтаря историята на ВКП (б) и ГПУ/НКВД. Към 1943 г. службата за сигурност се превръща в строго „вертикална“, неподотчетна на никогов структура. Отделните нейни „референтури“ се подчиняват само на „главния ѝ референт“, като имат право да арестуват всеки активист в движението, включително ръководителите на териториални организации на ОУН. След арестуването започва „дознание“, след което призналият си каквито искате прегрешения оставало само да се обеси. Арестуваният се оказва невинен в изключително редки случаи.

Във Волин от януари до октомври 1945 г. от 938 попаднали под следствие в службата за сигурност, са екзекутирана 889, като в Ковелски и Любомилски район броят на екзекутираните се оказва равен на този на арестуваните.

Ръководилият тези разправи референт на службата за сигурност в северозападните украински земи Б. Козак (псевдоним Смок) по-късно е прехвърлен в Тернополския край,

където провежда масова „чистка на редиците“ в окръг „УПА – юг“. За няколко месеца са ликвидирани петдесет командири, включително началникът на щаба на „окръга“, политическият референт, началникът на школата за сапъори, десетки командири на курени (батальони). Общо – заедно с членовете на семействата на „изменниците“ – са екзекутирани 6000 души! А такива „смокове“ в системата на службата за сигурност не са били малко. Зловеща фигура е и „главният референт“ на бандеровската служба за сигурност Микола Арсенич (Михайло). По негова инициатива, като се започне от есента на 1943 г., се провеждат тъй наречените основни чистки (есента на 1943, септември 1944, пролетта и през ноември 1945 г.), по време на които масово са арестувани и ликвидирани „подозрителни“, към които спадат бившите „булбовци“ и „мелниковци“, произхождащи от източните области на Украйна, присъединили се към движението руснаци и евреи.

В редица случаи се стига до въоръжени стълкновения между „оперативниците“ от службата за сигурност и възмутените от необуздания терор бойци от УПА. В района на село Марияновка, Сарненски район, се води истински бой между отряди на УПА и службата за сигурност, след който 18 пленени „есбисти“ са обесени. В този пламтящ „огън“ органите на НКВД ловко подхвърлят „дръвчета“ под формата на комплектувани от бивши оуновци „специални групи“. През 1945 – 1946 г. са създадени сто и петдесет такива групи с обща численост над 1800 души. Действайки като „бойци на службата за сигурност“, тези „лъжебандеровци“ тероризират населението, внасят допълнителна нервност и обърканост в редиците на националистическото нелегално движение.

Като цяло терорът на службата за сигурност има двойко влияние върху съдбата на движението. От една страна, страхът пред разправата (чиято жертва обикновено става и цялото семейство на боеца) удържа мнозина да напуснат гората. От друга страна, терорът засилва деморализацията на УПА, а колкото и на пръв поглед това да изглежда странно, тласка доста хора към сътрудничество с НКВД. Както пише в спомените си бившият командир на курен от УПА М. Скорупски,

„първите секретни сътрудници (осведомители) бяха главно от тези семейства и села, в които имаше жертви на службата за сигурност, където ние самите бяхме посели мъка и омраза“. А осведомителите не са малко: 18 165 информатори (без да се смятат 2249 внедрени агенти в нелегалните редици) към 1 януари 1946 г. са на отчет от органите на НКВД.

Преминаваме към третото важно нещо: кой воюва срещу УПА, кой проследява и арестува активистите на въоръжените нелегални? Натрапваната от сегашните пропагандисти схема, в която „на прага на родната къща украинците са воювали срещу придошлите москали“, няма нищо общо с реалността. Що се отнася до висшия и средния команден състав, от съветска страна той на практика е изцяло от командири на партизански отряди и офицери от УШПД (Украински щаб на партизанското движение). Те всички са украинци или най-малкото – родени в Украйна. Например народният комисар на вътрешните работи на УССР е В. Рясни, после – Т. Строкач, народният комисар на държавната сигурност на УССР – С. Савченко, началникът на гранични войски на НКВД на Украински окръг – П. Бурмак, началникът на вътрешни войски на НКВД на Украински окръг – Марченков, началникът на управление на НКВД за Львовска област – Е. Грушко... Общото политическо ръководство е в ръцете на оглавяващия Украинската комунистическа партия Никита Хрушчов. Както и днес да оценяваме тази неординарна фигура в съветската история, е трудно да го наречем „придошъл москал“.

На низово равнище борбата с бандеровците се води от 25 000 бойци от тъй наречените изстребителни отряди, създадени от местни жители. Само местни, родени в Галичина и Волин, могат да бъдат многото хиляди секретни информатори и внедрени в нелегалните структури агенти на НКВД, защото невладеещият до съвършенство местен диалект, незабавно би бил „разшифрован“. През 1944 – 1949 г. в Западна Украйна се води истинска гражданска война, като в нейната основа са кръвопролитните събития от периода на германската окупация. Точно това обуславя изключителното равнище на жестокост, проявявана от всяка от противоборстващите страни.

За отбелязване е, че опитите за разпространяване на терористичната дейност от бандеровското нелегално движение в централните и източните области на Украйна се оказват безрезултатни. Движението се връща там, където и започва – в Галичина. За три години (от 1 юли 1946 до 30 юни 1949) в Галичина (Лвовска, Станиславска, Тернополска, Дорогобичска област) са отбелязани 2459 „акции“ (терористични актове, диверсии, палежи и т.н.): във Волин (Брестка, Волинска, Ровенска област) – 560, в Житомирска – 75, Каменец-Подолска – 15, Черниговска – 3, Киевска област – 3.

Страните не си отстъпват по абсолютното пренебрежение към съдбата на мирното население, въввлечено против волята си в кървавата вакханалия. Във всичко останало абсолютно превъзходство е на страната на Червената армия и войските на НКВД. Чудеса няма и още към пролетта на 1946 г. УПА на практика е напълно разгромена. Без сянка на смущение в доклад на НКВД на УССР от 25 май 1946 г. е използван изразът „убити бандити и други“. За количественото съотношение между „бандитите“ и „другите“ може да се съди по това, че на 111 000 (сто и единайсет хиляди!) убити и 251 000 арестувани се падат само 83 000 единици иззето оръжие.

След такива загуби (и с оглед на стоте хиляди предали се доброволно) от бандеровската „армия“ остават само отделни разединени групи, които в продължение на няколко години, криейки се по гори и планини, безсмислено и безпощадно тероризират населението. Обявената през декември 1949 г. последна амнистия е почти без резултат – по това време в горите са останали само тези, които твърдо са решили да изпълнят първа точка на „Декалог на ОУН“ („Ще се сдобиеш с украинска държава или ще загинеш за нея“), или окончателно деградирали садисти и убийци, за които връщането сред хората вече е психологически невъзможно. Едва ли някой би могъл да отговори на въпроса, кои са повече – първите или вторите...

На 12 февруари 1945 г. в бой загива първият командващ на УПА Дмитро Клячкивски. На 23 януари 1947 г. се застрелва блокираният в горско укритие референт на бандеровската служба за сигурност Микола Арсенич. На 5 март 1950 г. е

убит при задържане командващият на УПА Роман Шухевич. След неговата гибел в продължение на четири години задълженията на командир на несъществуващата армия изпълнява Васил Кук, арестуван на 23 май 1954 г. Колкото до Степан Бандера, след освобождаването му през октомври 1944 г. той е под „домашен арест“ в Берлин. В навечерието на краха на хитлеристка Германия немците го откарват в американската окупационна зона – така да се каже, „предават го от ръце на ръце“. След това Бандера живее в Мюнхен (а това е най-богатият и скъп град на Германия) и ръководи безкрайна поредица от кървави интриги, дразги и конфликти в „отвъдкордонната част на ОУН“. Убит е в Мюнхен от агент на КГБ на 15 октомври 1959 г.